

MATO ILKIĆ

Antički novac iz Sikula

Ancient
coins
from Siculi

Mato Ilkić
Antički novac iz Sikula

Izdavači / Published by

Muzej grada Kaštela / Museum of the Town of Kaštela
Sveučilište u Zadru / University of Zadar

Urednik / Editor

Ivan Šuta

Recenzenti / Reviewers

Ivan Mirnik
Tomislav Šeparović

Lektura za hrvatski jezik / Proofreading

Edita Medić

Prijevod na engleski jezik/ Translation into English

Marija Kostić

Fotografije / Photographs

Sebastian Govorčin
Ivan Šuta

Računalna obrada i prijelom / Computer layout

Neven Marin

Tisak / Printed by

Dalmacijapapir, Split

Naklada / Print run

300

ISBN 978-953-7276-69-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice u Splitu pod brojem 171020046

CIP entry accessible in the online catalogue of the University Library in Split under number 171020046

Mato Ilkić

Antički novac iz Sikula

Ancient
coins from
Siculi

Kaštela, prosinac 2019.

SADRŽAJ / CONTENTS

Uvod **7**

Introduction

Novac iz predcarskoga razdoblja **9**

Coins from the pre-Imperial period

Novac iz razdoblja Rimskoga Carstva **14**

Coins from the Roman Imperial period

Zaključak **22**

Conclusion

Zahvale **24**

Acknowledgments

Katalog **25**

Bibliografija **126**

Bibliography

Sl. 1. Arheološka istraživanja 2007.
Fig. 1. Archaeological research in 2007

Uvod

Resnik pruža goleme mogućnosti za kulturno-povijesna istraživanja, jer na tome bogatom nalazištu uz Kaštel Štafilić leže arheološki ostatci Sikula (*Siculi*), lučkoga naselja utemeljenoga u vrijeme helenizma, s više građevinskih faza i kontinuitetom života sve do podmakloga kasnoantičkog razdoblja. Smješten je u zapadnome priobalju Kaštelanskoga zaljeva (Karta 1), uz koje leži vrlo plodno i vodom bogato Donjokaštelansko polje, rasprostranjeno sve do približno južnoga podnožja brda Trećanice i Velog Bijaća. Na tome arheološkom lokalitetu, oko 6 km sjeveroistočno od Trogira, a 10 km zapadno od Splita, u proteklih 30-ak godina obavljeno je nekoliko značajnijih podvodnih i kopnenih istraživanja.¹ U njima je otkriveno mnoštvo arheoloških svjedočanstava važnih za bolje i cjelovitije poznavanje Sikula. U moru su dijelom istraženi lučki kulturni slojevi iz razdoblja helenizma² i Rimskog Carstva,³ a na obližnjem kopnu iskopan je značajan dio antičkoga naselja. (Sl. 1-2)⁴

U tim arheološkim istraživanjima otkrivena je i raznovrsna numizmatička građa. Većinom su to pojedinačni nalazi te jedna manja ostava. Stari novac pohranjen je u Muzeju grada Kaštela, a riječ je o 383 primjerka. Oni su otkrivani i ranije, u arheološki nekontroliranim situacijama.⁵ Zahvaljujući Ivi Svilanu sačuvano je 140 komada takvih slučajnih nalaza. Razmatrajući u cjelini, s resničkoga područja potječu ukupno 523 stara novca. Pripadaju razdoblju od približno 3. stoljeća prije Krista pa sve do početka 5. stoljeća. Do sada su samo manjim dijelom bili publicirani.

Zdenko Brusić prvi je donio podatke o numizmatičkim nalazima iz Resnika. To je novac Ise (*Issa*) koji je nađen oko sredine 90-ih godina prošloga stoljeća u podvodnim

Introduction

Resnik offers vast possibilities for cultural and historical research because this rich site near Kaštel Štafilić hides archaeological remains of Siculi, harbour settlement founded in Hellenism, with several building phases and continuity of life until advanced late antique period. It is located in the western littoral of the Bay of Kaštela (Map 1), next to very fertile Donjokaštelansko polje (*field*) that is also rich in water sources, spreading to southern foot of Trećanica hill and Veli Bijaći. In the last 30 years several important underwater and terrestrial research have been conducted at this archaeological site, about 6km northeast of Trogir, and 10km west of Split.¹ This research yielded an abundance of archaeological evidence important for better and more complete understanding of Siculi. Underwater cultural layers belonging to a harbor from the period of Hellenism² and the Roman Empire³ were partially excavated, and on the nearby mainland a considerable part of the ancient settlement was explored (Fig. 1-2).⁴

These archaeological excavations unearthed diverse numismatic finds. Mostly these were individual finds and a smaller hoard. Old coins (383 pieces) were housed in the Museum of the Town of Kaštela. There had been earlier discoveries, but without archaeological supervision.⁵ Owing to Ivo Svilan 140 such stray finds have been preserved. Total of 523 old coins originate from the Resnik area, dating to the period from the 3th century until the beginning of the 5th century. Only smaller part has been published so far.

Zdenko Brusić was the first to publish numismatic finds from Resnik. That was the money of Issa that was found

¹ O povijesti istraživanja na području Resnika vidjeti u: Kamenjarin, 2011, str. 9–18.

² Brusić, 1990, str. 117–119; Brusić, 2004, Brusić, 2006, str. 358–360, Brusić, 2008, str. 167–175.

³ Šuta, 2011c, str. 45–46.

⁴ Utvrđene su dvije građevinske faze: helenistička (Šuta, 2011a, str. 31–38) i rimska (Šuta, 2011b, str. 39–44).

⁵ Prema usmenim podatcima bivših vlasnika zemljišta na području Resnika, numizmatički nalazi pronalazeni su obradom polja (Kamenjarin, 2011, str. 9–10).

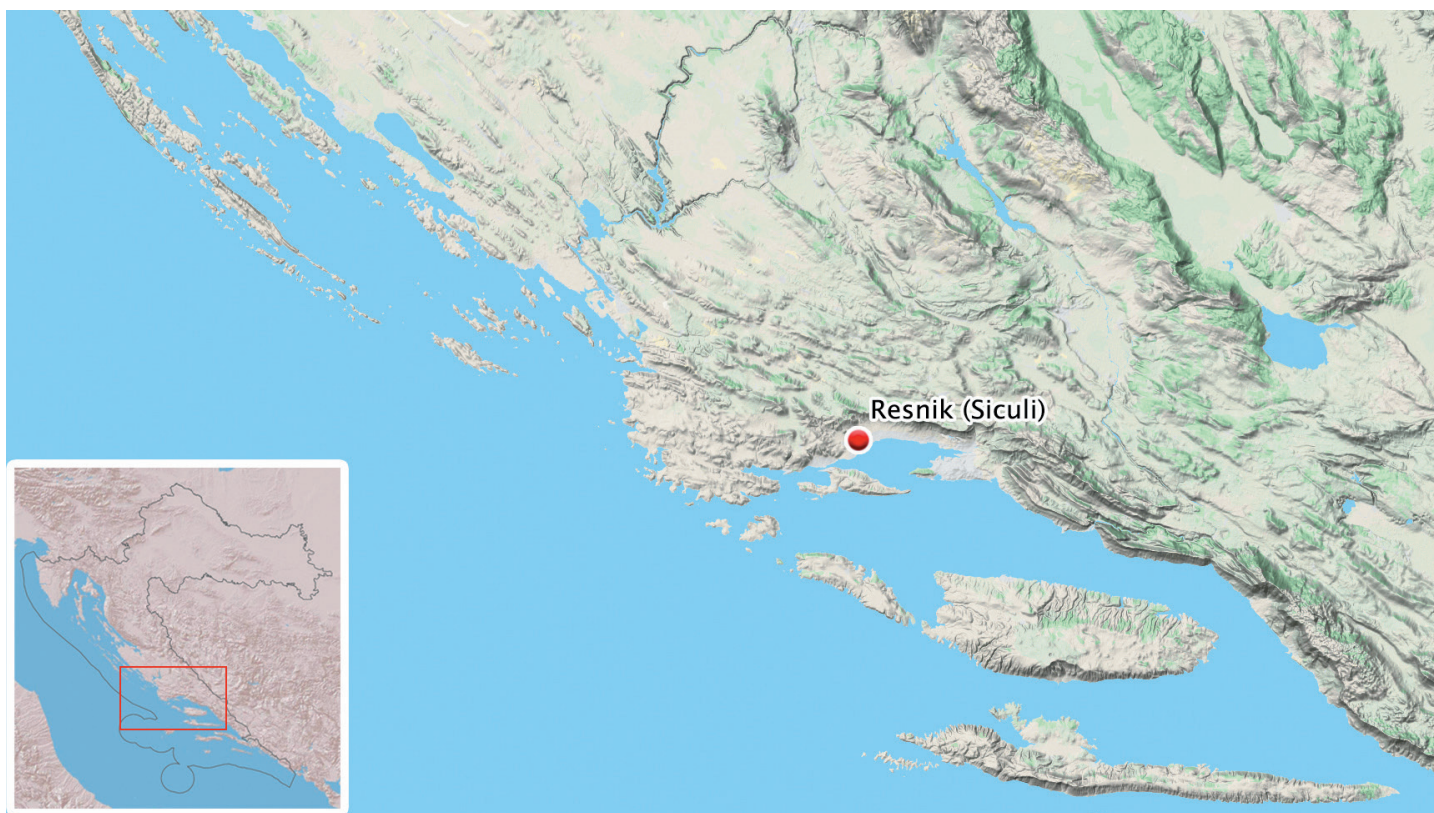
¹ On the research history for the area of Resnik see: Kamenjarin, 2011, pp. 9–18.

² Brusić, 1990, pp. 117–119; Brusić, 2004, Brusić, 2008, pp. 167–175.

³ Šuta, 2011, pp. 45–46.

⁴ Two building phases were determined: Hellenistic (Šuta, 2011, pp. 31–38) and Roman (Šuta, 2011, pp. 39–44).

⁵ Former owners of the land plots in the Resnik region claimed that the numismatic finds were uncovered in agricultural works (Kamenjarin, 2011, pp. 9–10).

Karta 1. Geografski položaj Resnika (*Siculi*)
Map 1. Geographic position of Resnik (*Siculi*)

arheološkim istraživanjima helenističke luke,⁶ u kojima je sudjelovao i autor ovih redaka. Potom je Maja Bonačić Mandinić publicirala izbor od nekoliko desetaka novčanih nalaza iz 2007., kada su obavljena opsežna kopnena zaštitna iskopavanja.⁷ Pregled numizmatičke građe iz Sikula prikazan je 2017. na znanstvenome skupu Hrvatskoga arheološkog društva koji je održan u Muzeju grada Kaštela.⁸ Nedavno su doneseni podatci i o jednome resničkom primjerku hispanskoga novca iz predcarskoga razdoblja.⁹

Doduše, nisu baš svi resnički numizmatički nalazi u dobrom stanju očuvanosti. Približno je četvrtinu bilo moguće samo okvirno datirati u šire vremensko razdoblje zbog znatnih oštećenja ili debljih naslaga korozije. Ipak, na većini novca sačuvano je dovoljno izvornoga tekstualnog i likovnog sadržaja, što je omogućilo determinira-

in the mid-1990s in the underwater archaeological research of the Hellenistic harbour,⁶ participated by the author of this work. Maja Bonačić Mandinić was next to publish a selection of several dozens of numismatic finds from 2007 when comprehensive terrestrial rescue excavations were conducted.⁷ An overview of numismatic finds from Siculi was presented in 2017 at the scientific conference of the Croatian Archaeological Association that was held in the Museum of the Town of Kaštela.⁸ Recently an example of Hispanic coins from pre-Imperial period was published.⁹

However not all numismatic finds from Resnik are well preserved. Approximately quarter could be only broadly dated due to considerable damage or thick deposits of corrosion. Still enough textual and pictorial details have been preserved on most specimens enabling their de-

⁶ Brusić, 2004, str. 3–14, Sl. 15.

⁷ Bonačić Mandinić, 2011, str. 133–143.

⁸ Ilkić, Šuta, 2017, str. 11–12.

⁹ Čelhar, Ilkić, 2018, str. 118, Čelhar, Ilkić, 2019, kat. br. 23, T. II, 11. (U tisku).

⁶ Brusić, 2004, pp. 3–14, Fig. 15.

⁷ Bonačić Mandinić, 2011, pp. 133–143.

⁸ Ilkić, Šuta, 2017, pp. 11–12.

⁹ Čelhar, Ilkić, 2019, cat. no. 23, T. II, 11 (forthcoming).

nje prema standardnim katalozima za pojedine numizmatičke vrste.

Ovaj rad tematizira sve do sada pronađene resničke numizmatičke nalaze. Prvo je obrađen novac helenističkog svijeta i Rimske Republike, a potom onaj koji pripada Rimskome Carstvu. Kataloške jedinice, koliko je to bilo moguće, prvo sadrže podatke o pripadnosti određenome antičkom gradu ili vladaru. Potom je naznačeno razdoblje emitiranja, vrsta nominale, promjer, težina, os reversa u odnosu na avers, kovnica i referentna literatura. Slijede podatci o legendi i likovnome prikazu, okolnostima nalaza te mjestu čuvanja. Katalog je opremljen i s uvećanim fotografijama prednje i stražnje strane novca.¹⁰

Novac iz predcarskoga razdoblja

Iz razdoblja prije uspostave Rimskoga Carstva su 32 primjerka resničkoga novca. Najstariji datiraju iz 3. st. pr. Krista, među kojima su najbrojniji oni koji su dospjeli iz Ise. Toj sirakuškoj koloniji s otoka Visa pripada pet nalaza iz helenističke luke i još tri iz njezina naselja. Dakle, s područja Resnika za sada potječe osam primjeraka isejskoga novca. Iako baš i nisu dobro očuvani, što otežava ikonografsku analizu, ipak se mogu razvrstati u nekoliko emisija. Kod jednoga primjerka na prednjoj je strani udesno okrenuta Atenina glava s korinjskom kacicom, dok je na stražnjoj prikazana koza okrenuta također udesno (kat. br. 4).¹¹ Paolo Visonà takav novac datira između približno 280. i 230. pr. Krista.¹² Iste reversne ikonografske odlike pokazuje još jedan novac (kat. br. 6), ali baš i nije jasno na koje se božanstvo odnosi aversni prikaz glave okrenute udesno, jer se na njoj ne raspoznaje kaciga. Dva dosta loše očuvana komada vjerojatno pripadaju tipu Atenina glava udesno / koza ulijevo (kat.

¹⁰ Za novac pod kataloškim brojevima 213 i 214 nije bilo moguće donijeti reversne podatke niti priložiti njihove fotografije, jer su međusobno slijepljeni korozijom za stražnje strane.

¹¹ Isejski novac tipa glava Atene / koza nije jako rijetka pojava. Primjera radi, zastupljen je s više komada i u južnoj Liburniji, o čemu vidjeti u: Ilkić, Šešelj, 2017, str. 285, kat. br. 11–17, T. I, 11–12, T. II, 1–5.

¹² Visonà, 1996, str. 153, 157.

Sl. 2. Arheološka istraživanja 2015.
Fig. 2. Archaeological research in 2015

termination in accordance with standard catalogues for various numismatic types.

This work deals with all numismatic finds from Resnik discovered thus far. First coins from the Hellenistic period were analyzed, and then the Roman Imperial currency. Catalogue units, if possible, first list attribution to a certain ancient city or a ruler, then comes period of issue, denomination, diameter, weight, die axis (how the obverse and reverse dies were aligned to each other), mint and references. Information on the legend and depiction, circumstances of discovery and current location come last. The catalogue also contains enlarged photos of the front and back side of the coins.¹⁰

Coins from the pre-Imperial period

Thirty two coins found in Resnik date to the period prior to foundation of the Roman Empire. The earliest specimens date to the 3rd century BC, mostly coins from Issa. Five finds from the Hellenistic harbour and three more coins from the settlement belong to this Syracusan colony were found in the Resnik region, a total of

¹⁰ Information about the reverses of the coins under catalogue numbers 213 and 214 could not be presented nor their photos as they are glued to each other on the back side by corrosion.

br. 7–8). Na reversu još jednoga novca prikazana je ta ulijevo okrenuta domaća životinja, iznad koje je kratica ΙΣ. No na njegovu je aversu udesno okrenuta golobrada glava koja je, izgleda, ukrašena s četiri srcolika lista (sl. 3, kat. br. 5), što upućuje na Dioniza. Ako je uistinu prikazana glava toga božanstva s bršljanovim lišćem u kosi, onda je riječ o do sada nepoznatoj vrsti isejskoga novca. Inače, taj grčki bog vina i vinogradarstva našao je svoje mjesto na isejskome novcu, ali u društvu s Atenom. Na jednoj kasnoj emisiji njihove su glave prikazane na aversu, dok je na reversu grančica na kojoj vise grozd i dva lista vinove loze.¹³ Josip Brunšmid spominje četiri komada, a samo jedan od njih s poznatim mjestom nalaza, za koji kaže da je s Hvara.¹⁴ Tek 2018. objavljen je peti primjerak, i to iz Like. Potječe s Gradine poviše Dobrosela, 10 km jugoistočno od Donjega Lapca.¹⁵ Novcu te vrlo rijetke emisije,¹⁶ datirane potkraj 3. st. pr. Krista,¹⁷ sada se priključuje i nalaz iz Resnika (kat. br. 11). Na tome arheološkom lokalitetu nađena su još dva isejska novca. Kod prvoga je na reversu udesno okrenuti jelen i kratica ΙΣ, a na aversu dominira udesno okrenuta Atenina glava s korintskom kacigom (kat. br. 9). Drugi se razlikuje samo po tome što je glava te božice okrenuta ulijevo (kat. br. 10), isto kao i kod jednoga primjerka iz Diomedova svetišta na rtu Ploča nedaleko od Rogoznice.¹⁸ Isejska emisija tipa Atenina glava / jelen nastala je prekivanjem metapontskoga novca, a vezuje se približno za posljednju četvrtinu 3. st. pr. Krista.¹⁹

eight Issaeian coins. Although they are poorly preserved which complicates iconographic analysis they can still be classified into several issues. On one example the obverse features a depiction of the head of Athena with a Corinthian helmet to the right while the reverse bears a depiction of a goat, also to the right (cat. no. 4).¹¹ Paolo Visonà dates such coins to the period roughly between 280 and 230 BC.¹² Identical iconographic characteristics on the reverse can be found on another coin (cat. no. 6), but it is not clear which deity is depicted with the head to the right, as the helmet cannot be recognized. Two rather poorly preserved pieces probably belong to the type Athena's head right/goat left (cat. nos. 7–8). One more coin bears depiction of the same domestic animal to the left on the reverse, with an abbreviation ΙΣ. The obverse bears a beardless head that seems to be decorated with four heart-shaped leaves (Fig. 3, cat. no. 5) suggesting it might be Dionysus. If it really is the depiction of that deity with ivy leaves in his hair, then this is previously unknown type of Issaeian coins. This Greek god of wine and wine growing found his place on the Issaeian currency, but accompanied with Athena. On a later issue their heads were depicted on the obverse while the reverse featured a branch with a bunch of grapes and two vine leaves.¹³ Josip Brunšmid mentions four pieces and the findspot (Hvar) is known for only one of them.¹⁴ The fifth example was published in 2018. It was found in Lika, in Gradina over Dobroselo, 10km southeast of Donji Lapac.¹⁵ A find from Resnik (cat. no. 11) can be attributed to this rare issue,¹⁶ dated to the end of the 3rd

¹³ Ova emisija na kojoj dominiraju prikazi Dioniza i grozda izdana je, čini se, i za promidžbu isejskoga vina za koje Atenej, citirajući Agatharchida, kaže: ἐν δὲ Ἰσση τῇ κατὰ τὸν Ἀδρίαν νήσῳ Ἀγαθαρχίδης φησὶν οἶνον γίνεσθαι ὃν πᾶσι συγκρινόμενον καλλίῳ εὐρίσκεσθαι (Ath. 1.28d = *FGrH*, 2A, fr. 18). U prijevodu: „A na Visu, otoku u Jadranu, Agatharchid kaže da se radi vino za koje zaključuje da je u usporedbi sa svima bolje.“ S grčkoga preveo Zvonko Liović, na čemu mu zahvaljujem.

¹⁴ Brunšmid, 1998, str. 79, T. V, 83.

¹⁵ Ilkić, 2018a, str. 63–64, Sl. 5.

¹⁶ Malobrojnost ukazuje na to da je kovan u kratkom vremenskom razdoblju.

¹⁷ Visonà, 1996, str. 156.

¹⁸ Bonačić Mandinić, 2004a, str. 151–153, 158–159, Fig. 3.

¹⁹ Visonà, 2017, str. 206.

¹¹ Issaeian coin of the type head of Athena/goat is rather common. For instance several examples were found in southern Liburnia, more about this in: Ilkić, Šešelj, 2017, p. 285, cat. nos. 11–17, T. I, 11–12, T. II, 1–5.

¹² Visonà, 1996, pp. 153, 157.

¹³ This issue dominated by the depictions of Dionysus and bunch of grapes was issued also for advertising Issaeian wine that Athenaeus, quoting Agatharchides, describes as: ἐν δὲ Ἰσση τῇ κατὰ τὸν Ἀδρίαν νήσῳ Ἀγαθαρχίδης φησὶν οἶνον γίνεσθαι ὃν πᾶσι συγκρινόμενον καλλίῳ εὐρίσκεσθαι (Ath. 1.28d = *FGrH*, 2A, fr. 18). In translation: “And on the island of Vis, in the Adriatic, Agatharchides claims that wine is better than any other.” I would like to thank Zvonko Liović who translated this text from Greek.

¹⁴ Brunšmid, 1998, p. 79, T. V, 83.

¹⁵ Ilkić, 2018a, pp. 63–64, Fig. 5.

¹⁶ Scarcity indicates that it was struck for a short period of time.

Sl. 3. Novac Ise
Fig. 3. Coins of Issa

Ponešto je helenističkoga novca dospjelo iz grčkih kolonija s područja današnje Albanije. Resnički primjerak s glavom Artemide na aversu i tronošca na reversu (kat. br. 1) podrijetlom je iz Apolonije (*Apollonia*). Analogni su primjerci pronađeni i u Diomedovim svetišlima na Palagruži²⁰ te na rtu Ploča.²¹ Novac tipa glava dodonskoga Zeusa / tronožac (kat. br. 3) iskovan je u Dirahiju (*Dyrrhachium*). Takvi komadi s imenom ΓΑΙΟΥ, koje je i na resničkome, potječu iz Imotskoga polja²² i Narone.²³ Takvi dirahijski nalazi, ali s drukčijim ili nesačuvanim imenima monetarnih magistrata, nađeni su u Naroni,²⁴ na Palagruži,²⁵ u Tiluriju²⁶ i Zadru.²⁷

Otkriven je i novac iz Grčke. U Sikionu (*Sikyon*, *Sikyonia*) je iskovan primjerak s raskriljenim golubom na prednjoj strani i kraticom ΣΙ u maslinovu vijencu na stražnjoj (kat. br. 12). Posve jednak novac toga grada na sjeveru Peloponeza potječe s japodskoga područja. Otkriven je na Donjoj gradini kod Bruvna, oko 11 km sjeveroistočno od Gračaca.²⁸ Kod jednoga resničkog ko-

century BC.¹⁷ Two more Issaeian coins were unearthed at this archaeological site. The reverse of the first coin features a deer to the right and abbreviation ΙΣ, and the obverse is dominated by Athena's head with a Corinthian helmet (cat. no. 9). The second one differs only in the goddess' head being turned to the left (cat. no. 10), just like on an example from the sanctuary of Diomedes on cape Ploča near Rogoznica.¹⁸ Issaeian issue of the type Athena's head/ deer was made by overstriking Metapontum coins, and it is associated roughly with the last quarter of the 3rd century BC.¹⁹

Some Hellenistic coins originate from the Greek colonies in the area of present-day Albania. A specimen from Resnik with a head of Artemis on the obverse and tripod on the reverse (cat. no. 1) is originally from Apollonia. Analogous examples were found in the sanctuary of Diomedes on Palagruža²⁰ and on cape Ploča.²¹ Coin of the type Dodonian Zeus/ tripod (cat. no. 3) was struck in Dyrrachium. Such pieces with the name ΓΑΙΟΥ, that is also recorded on the example from Resnik, were found in Imotsko polje²² and Narona.²³ Such Dyrrachium coins but with different names of mone-

²⁰ Bonačić Mandinić, 2013, str. 361, br. 16.

²¹ Bonačić Mandinić, 2004a, str. 152, Fig. 4.

²² Patsch, 1900, str. 302, br. 20.

²³ Bonačić Mandinić, 2017a, str. 368, 373, kat. br. 46.

²⁴ Bonačić Mandinić, 2017a, str. 366–368, 371, 373, kat. br. 1–4, kat. br. 47–55.

²⁵ Bonačić Mandinić, 2013, str. 363, br. 20–21.

²⁶ Šeparović, 2017, str. 365, br. 1, T. 1, 1.

²⁷ Ilkić, Šešelj, 2017, str. 287, kat. br. 51–52.

²⁸ Taj slučajni nalaz (AE, 14,5 mm, 3,11 g, 6 h) nije publiciran. Čuva se na Odjelu za arheologiju Sveučilišta u Zadru.

¹⁷ Visonà, 1996, p. 156.

¹⁸ Bonačić Mandinić, 2004a, pp. 151–153, 158–159, Fig. 3.

¹⁹ Visonà, 2017, p. 206.

²⁰ Bonačić Mandinić, 2013, p. 361, no. 16.

²¹ Bonačić Mandinić, 2004, p. 152, Fig. 4.

²² Patsch, 1900, p. 302, no. 20.

²³ Bonačić Mandinić, 2017a, pp. 368, 373, cat. no. 46.

mada na aversu je glava, čini se, božice Demetre. Na reversu je dijelom vidljiv ljudski prikaz u pokretu udesno, koji bi zapravo mogao predstavljati Protesilaja (kat. br. 13). Ako je uistinu riječ o tome grčkom heroju, onda je taj novac podrijetlom iz Tebe u Tesaliji.²⁹

Jednim resničkim primjerkom zastupljen je i novac iz južne Italije. Iskovan je u apulskome gradu Arpi, a datira iz približno 3. st. pr. Krista. Pripada tipu Zeusova glava / kaledonski vepar (kat. br. 2). Novac te emisije nađen je i na Gradini kod Prndelja, uz desnu obalu Zrmanje, oko 3 km istočno od Kaštela Žegarskoga³⁰ te na Cvijinoj gradini u Kruševu.³¹ Međutim, ima ih još iz sjeverne Dalmacije. To su neobjavljeni nalazi s dvije južnoliburnske gradine: Smokovac nedaleko od izvora Krupa i Budim kod Posedarja.³²

U Resnik je dospio i novac iz zapadnoga Sredozemlja. Iskovan je u hispaniskome gradu pod imenom *Kelse*.³³ Na aversu je oveće muško poprsje oko kojega su raspoređena tri mala dupina. U središtu reversa dominira prikaz galopirajućega konjanika koji drži palminu granu prebačenu preko desnoga ramena. Ispod toga likovnog sadržaja legenda je grada na iberiskome: *kelse* (kat. br. 14). Resnički je primjerak za sada vjerojatno najistočniji nalaz takvoga novca iz te kovnice u sjeveroistočnoj Španjolskoj. Riječ je o zanimljivu otkriću, jer je predcarski novac iz mnogobrojnih hispanskih kovnica najvećim dijelom bio ograničen samo na optjecaj unutar Pirinejskoga poluotoka. Tek rijetki primjerci otkriveni su u susjednim hispanskim regijama, odnosno u Galiji³⁴ i sjevernoj Africi.³⁵ Resnički komad iz kovnice grada *Kelse* prvi je takav s istočne obale Jadrana, ali nije i jedini hrvatski nalaz novca iz zapadnoga Sredozemlja. Nešto više od 20-ak komada iskovanih u nekoliko hispanskih gradova (*Castulo*, *Obulco* i *Sekobirikes*) potječe s niza gra-

tary magistrates or without any name were found in Narona,²⁴ on Palagruža,²⁵ in Tilurium²⁶ and Zadar.²⁷

Coins from Greece were discovered in Resnik as well. An example featuring a dove with wings spread on the front side and an abbreviation ΣΙ in an olive wreath on the back side was struck in Sikyon (*Sikyonia*). An identical coin of this city in north Peloponnesus was found in the Iapodean region, in Donja gradina near Bruvno, about 11km northeast of Gračac.²⁸ On the piece from Resnik the head of the goddess Demeter seems to be depicted on the obverse. Reverse features depiction of a human figure moving right, that might be Protesilaus (cat. no. 13). If that is really the case, then this coin originates from Thebes in Thessaly.²⁹

Currency from southern Italy is also represented in Resnik. It was struck in the Apulian town of Arpi, dating roughly to the 3rd century BC. It belongs to the type Zeus' head/Calydonian boar (cat. no. 2). Money of this issue was also found in Gradina near Prndelj, next to the right bank of Zrmanja, about 3km east of Kaštel Žegarski³⁰ and in Cvijina gradina in Kruševo.³¹ There are several more such coins from northern Dalmatia: these are unpublished finds from two southern Liburnian hillforts: Smokovac near the source of Krupa and Budim near Posedarje.³²

Western Mediterranean coins also reached Resnik. They were struck in the Hispanic town of *Kelse*.³³ Obverse features a rather big male bust surrounded with three little dolphins. Center of the reverse is dominated by a depiction of a galloping horseman holding a palm

²⁹ O tome tipu vidjeti u: *SNG Cop, Vol. III, Greece: Thessaly to Aegean Islands*, br. 260.

³⁰ Ilkić, Čelhar, 2017, str. 489, 491, Fig. 1.

³¹ Ilkić, Čerina, Čerina, 2014, str. 66, kat. br. 4.

³² Čuvaju se u privatnim zbirkama.

³³ Ta kovnica počinje s monetarnim radom nedugo nakon sredine 2. st. pr. Krista. O tome vidjeti u: García-Bellido, Blázquez, 2001, str. 234–235.

³⁴ Crawford, 1985, str. 94.

³⁵ Callegarin, Harif, 2000.

²⁴ Bonačić Mandinić, 2017a, pp. 366–368, 371, 373, cat. nos. 1–4, cat. nos. 47–55.

²⁵ Bonačić Mandinić, 2013, p. 363, nos. 20–21.

²⁶ Šeparović, 2017, p. 365, no. 1, T. 1, 1.

²⁷ Ilkić, Šešelj, 2017, p. 287, cat. nos. 51–52.

²⁸ This stray find (AE, 14,5 mm, 3,11 g, 6 h) was not published. It is kept at the Department of Archaeology of the University of Zadar.

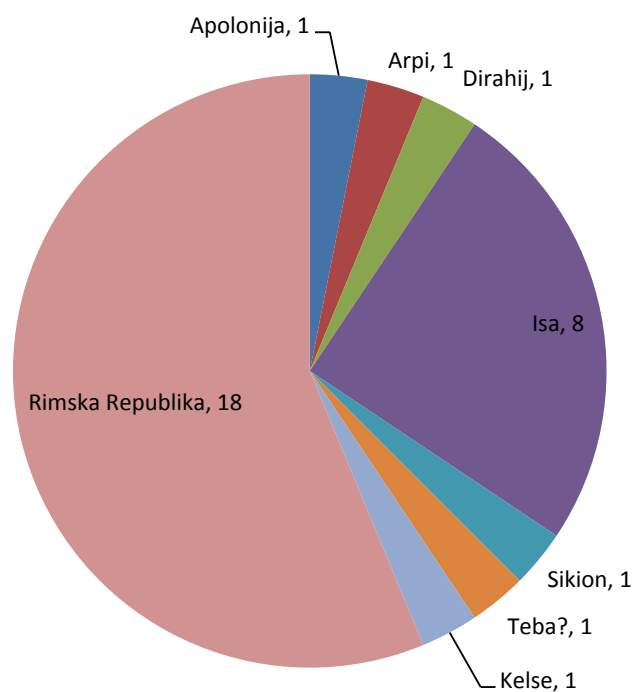
²⁹ More on this type in: *SNG Cop, Vol. III, Greece: Thessaly to Aegean Islands*, no. 260.

³⁰ Ilkić, Čelhar, 2017, pp. 489, 491, Fig. 1.

³¹ Ilkić, Čerina, Čerina, 2014, p. 66, cat. no. 4.

³² They are kept in private collections.

³³ This mint started working shortly after the mid-2nd century BC. More on this in: Paz García-Bellido, Blázquez, 2001, pp. 234–235.

Grafikon 1. Zastupljenost predcarskog novca prema pripadnosti

Graph 1. Share of pre-Imperial coins based on attribution

dinskih lokaliteta u Lici i sjevernoj Dalmaciji.³⁶ Jedan novac hispanskoga grada pod imenom *Kese* nađen je u Istri.³⁷ Pojavu sveg tog novca podrijetlom iz vrlo udaljenih prekomorskih krajeva za sada nije moguće objasniti. Može se samo pretpostaviti da je na hrvatsku obalu dospio trgovačkim pomorskim rutama.

Iz Resnika potječe 18 nalaza novca Rimske Republike, a riječ je o uobičajenim primjercima. Među pouzdano datiranim komadima najstariji je iskovan 155. pr. Krista. To je as s kraticom monetarnoga magistrata Pinarija Nate (kat. br. 15). Ostala četiri asa (kat. br. 16–19), od kojih je jedan lomljen (kat. br. 18) valjda zbog potrebe za sitnijem, mogu se samo okvirno smjestiti u vrijeme nakon 211. pr. Krista. Zapravo, vrlo su vjerojatno iskovani u 2. st. pr. Krista. To isto vrijedi i za jedan kvadrans (kat. br. 21). Toj nominali ili možda semisu pripada novac od bakrene slitine iz 132. pr. Krista, s imenom magistrata M. Fabrinija (kat. br. 20). Vremenski slijedi srebrni novac, i to denari od kojih je osam iskivano u Rimu izme-

branch over his right shoulder. Under this illustration is the legend in Iberian *kelse* (cat. no. 14). Probably the example from Resnik is thus far the easternmost find of this kind from this mint in northeastern Spain. This is an interesting find because pre-Imperial coins from a number of Hispanic mints were mostly limited to circulation within the Iberian Peninsula. Only scarce examples were found in adjacent Hispanic regions, or Gaul³⁴ and north Africa.³⁵ The Resnik specimen from the mint of the town of *Kelse* is the first find of the kind on the eastern Adriatic coast. About twenty coins struck in several Hispanic towns (*Castulo*, *Obulco* and *Sekobirikes*) were found at several hillfort sites in Lika and north Dalmatia.³⁶ A coin of a Hispanic city of *Kese* was found in Istria.³⁷ For now it is impossible to explain how these coins from very distant overseas regions reached Resnik. We can only assume that they got to the Croatian coast via maritime trade routes.

Eighteen coins of the Roman Republic found their way to Resnik. These are all common finds for the period. Among pieces with certain dating the earliest coin was minted in 155 BC. This is an as with an abbreviation of the monetary magistrate Pinarius Natta (cat. no. 15). The remaining four asses (cat. nos. 16–19) one of which was broken (cat. no. 18) probably to get small change, can be only broadly dated to the period after 211 BC. Actually it is more than likely that they were struck in the 2nd century BC. The same goes for a quadrans (cat. no. 21). A coin of copper alloy from the year 132 BC belongs to the same denomination or possibly to a semis, with the name of the magistrate M. Fabrinus (cat. no. 20). Silver coins come next chronologically, namely denarii eight of which were struck in Rome between 123 and 54 BC (cat. nos. 22–29). Two legionary denarii of the triumvir Mark Antony were struck in a travelling military mint (cat. nos. 30–31).³⁸ An Octavianus' suberatus was found, struck between 32 and 29 BC in Brindisi or possibly Rome (cat. no. 32).

³⁶ Više o tome vidjeti u: Čelhar, Ilkić, 2019.

³⁷ Miškec, 2002, str. 43, br. 2.

³⁴ Crawford, 1985, p. 94.

³⁵ Callegarin, Harif, 2000.

³⁶ More on this in: Čelhar, Ilkić, 2019.

³⁷ Miškec, 2002, p. 43.

³⁸ On legionary denarii, in particular from the north Dalmatia region, see in: Šeparović, 2009, pp. 269–274.

đu 123. i 54. pr. Krista (kat. br. 22–29). Iz vojne putujuće kovnice potječu dva legijska denara trijumvira Marka Antonija (kat. br. 30–31).³⁸ Nađen je i Oktavijanov suberat, iskovan između 32. i 29. pr. Krista u Brundiziju ili možda u Rimu (kat. br. 32).

Dakle, resnička numizmatička građa iz predcarskoga razdoblja govori o tome da je u posljednja dva stoljeća prije Krista najviše optjecao rimski republikanski novac. Njemu prethodi grčki iz 3. st. pr. Krista, među kojim brojnošću dominira novac iz Ise (Grafikon 1). Sudeći po tome, izgleda da je lučko naselje u Resniku vjerojatno bilo isejska tvorevina.

Novac iz razdoblja Rimskoga Carstva

U Resniku je otkriveno mnogo rimskoga carskog novca od kojeg je glavninu, oko 340 komada, bilo moguće u potpunosti determinirati ili barem smjestiti u uže razdoblje. Većinom su iskovani od bakra i njegove slitine, a poneki i od srebra. Često su to emisije čiji je novac u velikome broju bio u optjecaju diljem goleme antičke vojne velesile. Zbog toga će se samo za rjeđe regularne primjerke naznačiti topografija nalaza, i to na ograničenome području hrvatskoga dijela nekadašnje rimske provincije Dalmacije.

U Resniku je zastupljen novac svih careva julijevsko-klaudijske dinastije. Tri asa (kat. br. 33, 36–37)³⁹ i dva kvadransa (kat. br. 34–35) iskovana su za vladavine prvoga rimskog cara Oktavijana Augusta (27. pr. Kr. – 14. po. Kr.), s kojim počinje razdoblje principata. Njegovu nasljedniku caru Tiberiju (14. – 37.) pripada pet asa (kat. br. 38–42), od kojih je na jednome prikazan njegov postumno divinizirani prethodnik (kat. br. 42). Za vladavine cara Gaja (37. – 41.), poznatoga i pod nadimkom Kaligula, iskovana su tri resnička asa, svi u čast Augustova zeta i vojskovođe Marka Agripe (kat. br. 43–45). Caru Klaudiju (41. – 54.), za kojega Plinije u svome dje-

Numismatic finds from Resnik from the pre-Imperial period indicate that mostly Roman Republican coins circulated in the last two centuries BC. Greek coins from the 3rd century BC precede them, examples from Issa being most plentiful (Graph 1). Therefore it seems that the harbour settlement in Resnik was founded probably by the Issaeans.

Coins from the Roman Imperial period

Abundance of Roman coins were found in Resnik. Most of them, about 340 could be dated with certainty or at least to a narrow time span. They are mostly made of copper and its alloys, or of silver. Often these are issues that were circulating in large amounts across the vast ancient military superpower. Therefore I will list the topography of the find only for less common examples, in the limited area of the Croatian part of the former Roman province of Dalmatia.

Resnik yielded currency of all emperors from the Julio-Claudian dynasty. Three asses (cat. nos. 33, 36–37)³⁹ and two quadrantes (cat. nos. 34–35) were struck during the reign of the first Roman Emperor Octavian Augustus (27 BC – 14 AD), marking the beginning of the Principate period. His successor Emperor Tiberius (14–37) is represented by five asses (cat. nos. 38–42), one of which features a depiction of his posthumously deified predecessor (cat. no. 42). During the reign of the Emperor Gaius (37–41) also known as Caligula, three asses from Resnik were struck, all honoring Augustus' son-in-law and army leader Marcus Agrippa (cat. nos. 43–45). Eleven coins from Resnik belong to the Emperor Claudius (41–54) who, according to Pliny and his work *Naturalis historia*, settled the army veterans exactly in Siculi (*Nat. Hist.* 3, 22). These are a sesterce (cat. no. 46), eight asses (cat. nos. 47–54) and two quadrantes (cat. nos. 55–56). Two dupondii (cat. nos. 57–58) and an as (cat. no. 59) were struck during the last emperor of the Julio-Claudian dynasty.

³⁸ O legijskim denarima, osobito s područja sjeverne Dalmacije, vidjeti u: Šeparović, 2009, str. 269–274.

³⁹ Resnički as pod kataloškim brojem 37 iskovan je u ime Augustova posvojenog sina Tiberija.

³⁹ As from Resnik under the catalogue number 37 was struck in the name of Augustus' adopted son Tiberius.

Iu *Naturalis historia* navodi da je naselio vojne veterane baš u Sikulima (*Nat. Hist.* 3, 22), pripada 11 resničkih komada. To su sestercij (kat. br. 46), osam asa (kat. br. 47–54) i dva kvadrans (kat. br. 55–56). Za Nerona, posljednjega cara julijevsko-klaudijske dinastije, iskovana su dva dupondija (kat. br. 57–58) i as (kat. br. 59).

Iz razdoblja građanskoga rata⁴⁰ koji se rasplamsao nakon samoubojstva omraženoga Nerona, datira jedan dupondij (kat. br. 60). Iskovan je u rimskoj kovnici za Galbu (68. – 69.). Taj je car kratko vladao, tek malo više od pola godine, zbog čega je njegov novac rijedak. Ipak, Galbine nominale od bakrene slitine i srebra potječu s još nekoliko dalmatinskih lokaliteta. To su: Ivoševci (*Burnum*),⁴¹ Narona,⁴² Smokovac,⁴³ Stari Grad na Hvaru,⁴⁴ Vrana u biogradskome zaobalju⁴⁵ i Zadar.⁴⁶

Pobjedniku u građanskome ratu i utemeljitelju dinastije Flavijevaca, caru Vespazijanu (69. – 79.) pripadaju po dva dupondija (kat. br. 62–63) i asa (kat. br. 64–65) te jedan sestercij (kat. br. 61). Na reversu posljednjega spomenutog novca istaknuta je Pax (*Pax*), personifikacija koja ukazuje na ponovnu uspostavu mira. Za njegova starijeg sina i nasljednika, cara Tita (79. – 81.), iskovan je as (kat. br. 66). Posljednji iz flavijevske dinastije, Vespazijanov mlađi sin, car Domicijan (81. – 96.), zastupljen je dupondijem (kat. br. 67) i s tri asa (kat. br. 68–70).

Slijede resnički numizmatički nalazi dinastije Antonina, iz razdoblja kada je Rimsko Carstvo bilo na vrhuncu moći. Za cara Trajana (98. – 117.) iskovana su tri sestercija (kat. br. 71–73), četiri dupondija (kat. br. 74–77), tri asa (kat. br. 78–80) i kvadrans (kat. br. 81). Golemu državu naslijedio je car Hadrijan (117. – 138.). Tome Trajanovu adoptivnom sinu, poznatome i po tome što je bio prvi rimski car koji je nosio bradu po grčkome običaju, pripada denar (kat. br. 82), tri sestercija (kat. br. 83–85)

A dupondius (cat. no. 60) dates to the period of civil war⁴⁰ that flared up after the suicide of widely disliked Nero. It was struck in the Roman mint for Galba (68–69). This emperor reigned shortly, a bit more than half a year which is why his coins are scarce. However Galba's coins made of copper alloy and silver were found at several more Dalmatian sites: Ivoševci (*Burnum*),⁴¹ Narona,⁴² Smokovac,⁴³ Stari Grad on the island of Hvar,⁴⁴ Vrana in the Biograd hinterland⁴⁵ and Zadar.⁴⁶

Two dupondii (cat. nos. 62–63), two asses (cat. nos. 64–65) and a sesterce (cat. no. 61) belong to the founder of the Flavian dynasty Emperor Vespasian who came out the winner in the civil war. On the reverse of the sesterce is Pax, personification suggesting reestablishment of peace. An as (cat. no. 66) was struck during his son and successor Titus (79–81). The last representative of the Flavian dynasty, Vespasian's younger son, Emperor Domitian is represented by a dupondius (cat. no. 67) and three asses (cat. nos. 68–70)

The next group of numismatic finds are coins belonging to the Antonine dynasty, marking the climax of power of the Roman Empire. During the Emperor Trajan (98–117) three sesterces were struck (cat. nos. 71–73), four dupondii (cat. nos. 74–77), three asses (cat. nos. 78–80) and a quadrans (cat. no. 81). Vast state was inherited by the Emperor Hadrian (117–138), Trajan's adopted son, known for wearing a beard as a Greek symbol of virility, who is represented by a denarius (cat. no. 82), three sesterces (cat. nos. 83–85) and two asses (cat. no. 86–87). A number of finds date to the period of Hadrian's adopted son, Emperor Antoninus Pius (138–161), after whom the dynasty was named. These are coins in different denominations made of copper alloy featuring a depiction of the emperor (cat. nos. 88–93), his wife Faustina the

⁴⁰ Nakon Neronove smrti uslijedila je tzv. godina četiriju careva. Naime, nemire je 69. prouzrokovala borba za vrhovnu vlast, jer je rimska vojska u različitim dijelovima Carstva podupirala svoje pretendente. Bili su to Galba, Oton, Vitelije i Vespazijan. Šeparović, 2003, str. 25, br. 148.

⁴² Bonačić Mandinić, 2017a, str. 369, 376, kat. br. 109.

⁴³ Galbin denar (18 mm, 3,13 g, 5 h) čuva se u privatnoj zbirci.

⁴⁴ Dukat, Mirnik, 2017, str. 256, br. 14.

⁴⁵ Galbin as (27,5 mm, 8,74 g) čuva se u privatnoj zbirci.

⁴⁶ Čelhar, Gluščević, Ilkić, 2007, str. 32, kat. br. 30–31.

⁴⁰ The year of the four emperors followed after Nero had died. Riots in the year 69 were caused by the battle for supremacy as the Roman army in different parts of the Empire supported their claimant to the throne. These were Galba, Otho, Vitellius and Vespasian.

⁴¹ Šeparović, 2003, p. 25, no. 148.

⁴² Bonačić Mandinić, 2017a, p. 369, 376, cat. no. 109.

⁴³ Galba's denarius (18 mm, 3,13 g, 5 h) is kept in a private collection.

⁴⁴ Dukat, Mirnik, 2017, p. 256, no. 14.

⁴⁵ Galba's as (27,5 mm, 8,74 g) is kept in a private collection.

⁴⁶ Čelhar, Gluščević, Ilkić, 2007, p. 32, cat. nos. 30–31.

i dva asa (kat. br. 86–87). Iz vremena vladavine Hadrijanova posvojenika, cara Antonina Pija (138. – 161.), po kojemu je dinastija i dobila ime, potječe veći broj nalaza. To je novac različitih regularnih nominala od bakrene slitine s prikazom cara (kat. br. 88–93), njegove supruge Faustine I. koja je postumno deificirana (kat. br. 94) te njihove kćeri Faustine II. (kat. br. 95) i posvojenoga im sina s titulom cezara, Marka Aurelija (kat. br. 96–100). Nakon smrti Antonina Pija 161. nastupila je zajednička vladavina Marka Aurelija (161. – 180.) i Lucija Vera (161. – 169.). Posljednjemu spomenutom suvladaru pripada sestercij (kat. br. 101). Sudeći po aversnome prikazu, za cara Lucija Vera iskovan je, čini se, i jedan provincijalni komad iz Aleksandrije (kat. br. 102), egipatske kovnice⁴⁷ čiji novčani nalazi potječu s još nekoliko dalmatinskih lokaliteta.⁴⁸ Rimski car Marko Aurelije zastupljen je s osam regularnih komada od bakra i njegove slitine (kat. br. 103–110), među kojima su i sesterčiji s prikazom njegove kćeri Lucile (kat. br. 110) i postumno diviniziranoga Antonina Pija (kat. br. 109). Tu je još i novac cara Komoda (180. – 192.) s kojim završava dinastija Antonina, a započinje kriza. Pripadaju mu tri sesterčija (kat. br. 111–113), as (kat. br. 114) i dupondij (kat. br. 115), od kojih je na posljednje dvije navedene nominale prikazana njegova supruga Krispina.

Slijedi dinastija Severa, razdoblje koje baš i nije bogato numizmatičkim nalazima u Resniku. Iz rimske kovnice dospjeli su denar (kat. br. 116) i sestercij (kat. br. 117) cara Septimija Severa (193. – 211.). Njegova supruga Julija Domna prikazana je na provincijalnome novcu od bakrene slitine iz lidijskoga grada pod imenom *Hypaepa* (kat. br. 118).⁴⁹ Jedan denar (kat. br. 119) datira iz

Elder, who was deified posthumously (cat. no. 94), their daughter Faustina the Younger (cat. no. 95) and their adopted son with the title of caesar Marcus Aurelius (cat. no. 96–100). After the death of Antoninus Pius in 161, Marcus Aurelius (161–180) ruled the Empire jointly with Lucius Verus (161–169). The latter co-ruler is represented by a sesterce (cat. no. 101). Judging from the scene on the obverse, a provincial specimen from the Egyptian mint⁴⁷ in Alexandria (cat. no. 102) was struck during Lucius Verus whose coins were found at several other Dalmatian sites.⁴⁸ Roman Emperor Marcus Aurelius is represented by eight regular pieces made of copper and its alloys (cat. nos. 103–110) including sesterces bearing a depiction of his daughter Lucilla (cat. no. 110) and posthumously deified Antoninus Pius (cat. no. 109). There are also coins of the Emperor Commodus (180–192), marking the ending of the Antonine dynasty and the beginning of the crisis. Three sesterces (cat. nos. 111–113), an as (cat. no. 114) and a dupondius belong to this ruler, and the latter two denominations bear a depiction of his wife Crispina.

Then comes the Severan dynasty as the period that does not abound in numismatic finds but there are a denarius (cat. no. 116) and a sesterce (cat. no. 117) of the Emperor Septimius Severus from the mint in Rome. His wife Julia Domna was depicted on a provincial coin from the Lydian town called *Hypaepa* made of copper alloy (cat. no. 118).⁴⁹ One denarius (cat. no. 119) dates to the period of reign of their older son Caracalla (211–217), an emperor known for granting Roman citizenship to

⁴⁷ O aleksandrijskoj kovnici ukratko vidjeti u: Kos, 1998, str. 21–22.

⁴⁸ Provincijalni novac iz toga egipatskog grada, a koji je kovan za rimske careve od 1. do 3. stoljeća, nađen je i u Gardunu kod Trilja (Šeparović, 2011, str. 51, 61, 66, Sl. 1, 3) te na Sokolgradu u Konavlima (Mirnik, Kapetanić, 2019, str. 62, 94–95, 129, br. 162). Otkriven je i na Cvijinoj gradini kod Kruševa. Aleksandrijski novac s toga sjevernodalmatinskog lokaliteta nije publiciran, a čuva se u zadarskome Arheološkom muzeju.

⁴⁹ Na našem su području rijetki nalazi rimskoga provincijalnog novca iz gradova u Lidiji, pokrajini u zapadnome dijelu Male Azije. Iz antičkoga grada Filadelfije (*Philadelphieia*) potječe jedan komad iskovan za cara Trajana Decija. Nađen je nedaleko od lokaliteta pod imenom Crkvina, uz zapadnu obalu Vran-

⁴⁷ On the Alexandrian mint briefly in: Kos, 1998., pp. 21–22.

⁴⁸ Provincial coinage from this Egyptian city struck for the Roman emperors from the 1st to 3rd century was also found in Gardun near Trilj (Šeparović, 2011, pp. 51, 61, 66, Fig. 1, 3) and in Sokolgrad in Konavle (Mirnik, 2019, pp. 62, 94–95, 129, no. 162). Another Alexandrian coin was found at the north Dalmatian site of Cvijina gradina near Kruševo. This example has not been published, and it is kept in the Archaeological Museum in Zadar.

⁴⁹ Roman provincial coins from the cities in Lydia, province in the western part of Asia Minor are exceptionally scarce in our region. One example struck during the Emperor Trajan Decius originates from the ancient city of Philadelphia. It was recovered from a site called Crkvina, next to the western shore of Lake Vrana. More on this in: Ilkić, Meštrović, 2007, pp. 340, 342–343, Figure 5.

razdoblja vladavine njihova starijega sina Karakale (211. – 217.), cara poznatoga i po tome što je rimsko građansko pravo proširio na sve slobodne stanovnike Rimskoga Carstva, valjda zato da bi bilo više poreznih obveznika. Iz malo kasnijega razdoblja nekoliko je regularnih komada od srebra i bakrene slitine, iskovanih u Rimu za cara Aleksandra Severa (222. – 235.). To su sestercij (kat. br. 122), dupondij (kat. br. 123) i dva denara (kat. br. 120, 124) od kojih je jedan s prikazom njegove majke Julije Mameje (kat. br. 124). U Resniku je nađen i krivotvoreni novac iskovan po uzoru na denar toga posljednjeg cara iz dinastije Severa (kat. br. 121).⁵⁰

Ubojstvom Aleksandra Severa 235. započelo je razdoblje tzv. vojničkih careva, od kojih je mnoge pogodila ista sudbina. Prvome od njih, Maksiminu Tračaninu (235. – 238.) pripadaju dva sestercija (kat. br. 125–126). Slijede tri resnička novca iz doba vladavine Filipa I. (244. – 249.). Osim sestercija s prikazom toga cara podrijetlom iz Arabije (kat. br. 127), tu su još i dupondij iskovan u ime njegove supruge Marcije Otacilije Severe (kat. br. 128) te as njihova sina Filipa II. (kat. br. 129) koji je dijelio vlast s ocem između 247. i 249. Za cara Trajana Decija (249. – 251.), rodom Panonca, iskovani su antoninijan⁵¹ (kat. br. 132) i dva sestercija (kat. br. 130–131). Slijedi zanimljiv antoninijan cara Voluzijana (251. – 253.) (Slika 4, kat. br. 133), jer se reversom razlikuje od svih navedenih u standardnome katalogu *Roman Imperial Coinage* IV c, u kojemu je sustavno obrađen njegov novac. Na stražnjoj je strani udesno okrenuti car u vojnoj odori, s kopljem i globusom. Oko toga prikaza pokraćena je legenda: P M TR P IIII COS II P P. Isti likovni i tekstualni sadržaj nalazi se i na desetak godina starijem antoninijanu (*RIC* IV c, str. 25, br. 92) pa se čini da je Voluzijanov primjerak iz Resnika zapravo hibridni novac čiji je revers iskovan s pomoću jednoga tipa ka-

all free men throughout the Roman Empire, possibly to have more taxpayers. Several regular pieces made of silver and copper alloy struck in Rome during the Emperor Alexander Severus (222–235) date to somewhat later period: a sesterce (cat. no. 122), a dupondius (cat. no. 23) and two denarii (cat. nos. 120, 124) one of which depicts his mother Julia Mamaea (cat. no. 124). A forgery of denarius of this last Severan emperor was also found in Resnik (cat. no. 121).⁵⁰

The period of “soldier emperors” started with the murder of Alexander Severus in 235 and many of these rulers met the same fate. Two sesterces (cat. nos. 125–126) belong to Maximinus Thrax (235–238) as the first of these emperors. Three coins found in Resnik date to the period of reign of Philip I (244–249). Except for a sesterce featuring a depiction of this emperor of Arab descent (cat. no. 127) there are also a dupondius struck in the name of his wife Marcia Otacilia Severa (cat. no. 128) and an as of his son Philip II (cat. no. 129) who ruled jointly with his father from 247 to 249. During the reign of the Emperor Trajan Decius (249–251), Pannonian by birth, an antoninianus was struck⁵¹ (cat. no. 132) and two sesterces (cat. nos. 130–131). Then there is an interesting antoninianus by the Emperor Volusian (251–253) (Fig. 4, cat. no. 133), as its reverse is different than the one listed in the standard catalogue *Roman Imperial Coinage* IV c, where his coins were analyzed systematically. On the back side is the emperor facing right, in military attire, with a spear and a globe. Around this depiction is an abbreviated legend P M TR P IIII COS II P P. Identical pictorial and textual content can be found on about ten years older antoninianus (*RIC* IV c, p. 25, no. 92) so it seems that Volusian’s example from Resnik is actually a hybrid coin whose reverse was struck by using a mold from the time of the Emperor Gordian III (238–244). A number of antoniniani found

skoga jezera. O tome vidjeti u: Ilkić, Meštrović, 2007, str. 340, 342–343, Slika 5.

⁵⁰ Rimski krivotvoreni novac, osobito iz 3. i 4. st., nije rijetka pojava. Primjerice, jedan takav denar cara Aleksandra Severa, ali s prikazom njegove majke Julije Mameje, nađen je na području Sotina (*Cornacum*) u hrvatskome Podunavlju. O tome vidjeti u: Ilkić, 2008a, str. 54, 64–65, T. IV, 5.

⁵¹ Antoninijan je srebrni novac u vrijednosti dva denara. U monetarni sustav uveo ga je car Karakala. O tome vidjeti u: Kos, 1998, str. 31.

⁵⁰ Roman counterfeit coins, particularly from the 3rd and 4th centuries are not as rare as one might expect. One such denarius of Alexander Severus, bearing a depiction of his mother Julia Mamaea was found in the area of Sotin (*Cornacum*) in the Croatian Danube region. More on this in: Ilkić, 2008, pp. 54, 64–65, T. IV, 5.

⁵¹ Antoninianus is a silver coin worth two denarii. It was introduced into monetary system by the Emperor Caracalla. More on this in: Kos, 1998, p. 31.

Sl. 4. Novac cara Voluzijana
Fig. 4. Coin of the Emperor Volusian

lupa još iz razdoblja vladavine cara Gordijana III. (238. – 244.). Iz vremena visoke inflacije,⁵² osobito tijekom prvih desetljeća druge polovine 3. stoljeća, datira veći broj resničkih antoninijana s vrlo malim udjelom srebra. Jedan takav pripada caru Valerijanu I. (253. – 260.) (kat. br. 134). Za njegova sina, suvladara i nasljednika, cara Galijena (253. – 268.) iskovan su 24 komada (kat. br. 135–158), od kojih pet s prikazom njegove supruge Salonine (kat. br. 154–158). Toga utemeljitelja rimske carske kovnice u Sisciji (*Siscia*) naslijedio je Klaudije II. (268. – 270.). Iz razdoblja vladavine toga uspješnog vojnog cara, zvanoga još i Gotski zbog pobjede nad Gotima, datira 13 antoninijana (kat. br. 159–171). Nakon što je umro od kuge, proglašen je božanstvom, o čemu svjedoče i dva resnička numizmatička nalaza (kat. br. 172–173). U vrijeme kratkotrajne vladavine njegova brata i nasljednika Kvintila (270.) iskovan je jedan resnički antoninijan (kat. br. 174). Novac toga cara nađen je u Ivoševcima kod Kistanja,⁵³ a pretpostavlja se da mu pripada i jedan s Bribira.⁵⁴ S resničkoga područja potječe primjerak cara Viktorina (269. – 271.) (kat. br. 175). U Ivoševcima je također otkriven novac toga galskog uzurpatora.⁵⁵ Za vladavine cara Aurelijana (270. – 275.) ponovno je ujedinjeno Rimsko Carstvo, a i poboljšana

in Resnik with a low silver content date to the period of high inflation,⁵² and in particular in the first decades of the second half of the 3rd century. One such coin belongs to the Emperor Valerian I (253–260) (cat. no. 134). During the rule of his son and co-ruler Emperor Gallien (253–268) twenty four pieces were struck (cat. nos. 135–158), five of which bear a depiction of his wife Salonina (cat. nos. 154–158). This founder of the imperial Roman mint in Siscia was inherited by Claudius II (268–270). Thirteen antoniniani (cat. nos. 159–171) date to the period of reign of this successful barracks emperor, also known as Gothicus, since he defeated the Goths. After he died of plague he was divinized as attested by two numismatic finds from Resnik (cat. nos. 172–173). During the short-term reign of his brother and successor Quintillus (270) one antoninianus from Resnik was struck (cat. no. 174). Currency of this emperor was found in Ivoševci near Kistanje as well,⁵³ and probably a specimen from Bribir could also be attributed to Quintillus.⁵⁴ A coin of the Emperor Victorinus (269–271) (cat. no. 175) also belongs to the numismatic finds from Resnik. Currency of this Gallic usurper was found in Ivoševci as well.⁵⁵ During the reign of the Emperor Aurelian (270–275) the Roman Empire was reunited, and quality of

⁵² O inflaciji ukratko vidjeti u: Kos, 1998, str. 143.

⁵³ Šeparović, 2003, str. 32, 140, br. 226.

⁵⁴ Mirnik, 2009, str. 139, br. 61.

⁵⁵ Šeparović, 2003, str. 32, 140, br. 227.

⁵² On inflation in brief in: Kos, 1998, p. 143.

⁵³ Šeparović, 2003, p. 32, 140, no. 226.

⁵⁴ Mirnik, 2009, p. 139, no. 61.

⁵⁵ Šeparović, 2003, p. 32, 140, no. 227.

je vrijednost antoninijana. Iz Resnika je sedam Aurelijanovih komada (kat. br. 176–182), od kojih su dva s prikazom njegove supruge Severine (kat. br. 181–182). Njegovu nasljedniku Tacitu (275. – 276.) pripada jedan antoninijan (kat. br. 183). Novac toga cara, koji je vladao oko pola godine, nađen je i na Aseriji (*Asseria*) nedaleko od Benkovca,⁵⁶ u Gardunu⁵⁷ te na Smokovcu.⁵⁸ Slijede brojni i raznovrsni antoninijani cara Proba (276. – 282.) (kat. br. 184–199). S po jednim primjerkom zastupljeni su još i car Kar (282. – 283.) (kat. br. 200) te njegovi sinovi i nasljednici Numerijan (283. – 284.) (kat. br. 202) i Karin (283. – 285.) (kat. br. 201). Ubojstvom posljednjega spomenutog cara završava razdoblje principata, a Dioklecijanovim dolaskom na vlast započinje dominat koji se zrcali i u pokraćenoj tituli *D(ominus) N(oster)* na početku carskoga imenovanja kod mnogobrojnoga kasnoantičkog novca iz Resnika.

Caru Dioklecijanu (284. – 305.), koji je proveo brojne reforme kako bi ojačao Rimsko Carstvo, pripada pet resničkih nalaza (kat. br. 203–207). Nađen je i novac njegova suvladara Maksimijana (286. – 305.) (kat. br. 208–213) te njihovih cezara Galerija (293. – 305.) (kat. br. 214–215) i Konstancija I. Kloro (293. – 305.) (kat. br. 216). Iz prve tetrarhije je i jedan radijat⁵⁹ s necjelovito sačuvanom legendom (kat. br. 217). Iz razdoblja druge tetrarhije je novac u vrijednosti četvrtine numa (*nummus*),⁶⁰ iskovan za cezara Maksimina II. (305. – 313.) (kat. br. 219) te jedan dosta korodirani num (kat. br. 218). Nađen je i novac cara Licinija I. (308. – 324.) (kat. br. 222). Iz Resnika potječu dva novčana nalaza cara Maksencija (307. – 312.) (kat. br. 220–221) kojega je u građanskome ratu 312. porazio car Konstantin I. Veliki. Ta njegova pobjeda ubrzo je dovela do legalizacije kršćanstva koje je potom promovirano i na nekim

antoninianus was improved. Resnik yielded seven Aurelian's pieces (cat. nos. 176–182) two of which with a depiction of his wife Severina (cat. nos. 181–182). One antoninianus belongs to his successor Tacitus (275–276) (cat. no. 183). Coins of this emperor who ruled for about half a year were found in Asseria near Benkovac,⁵⁶ in Gardun⁵⁷ and in Smokovac.⁵⁸ Then there are numerous and diverse antoniniani of the Emperor Probus (276–282) (cat. nos. 184–199). One example each represents the Emperor Carus (282–283) (cat. no. 200) and his sons and successors Numerian (283 – 284) (cat. no. 202) and Carinus (283 – 285) (cat. no. 201). Murder of the latter emperor marks the end of the Principate period and the beginning of Dominate with Diocletian that is reflected in the abbreviated title *D(ominus) N(oster)* at the beginning of imperial appellation on numerous late antique coins from Resnik.

The Emperor Diocletian (284–305) who introduced reforms to restore power of the Roman Empire is represented by five finds from Resnik (cat. nos. 203–207). Currency of his co-ruler Maximian (286–305) was found (cat. nos. 208–213) as well as of their caesars Galerius (293–305) (cat. nos. 214–215) and Constantius I Chlorus (293–305) (cat. no. 216). One radiatus⁵⁹ with incompletely preserved legend (cat. no. 217) also dates to the First Tetrarchy. The Second Tetrarchy is represented by a coin worth one quarter of a nummus⁶⁰ struck during the reign of caesar Maximinus II (305–313) (cat. no. 219) and a quite heavily corroded nummus (cat. no. 218). Coin of the Emperor Licinius I (308–324) (cat. no. 222) is another numismatic find from Resnik as well as two coins of the Emperor Maxentius (307–312) (cat. nos. 220–221), who was defeated by the Emperor Constantine I the Great in the civil war in 312. His victory soon led to legalization of Christianity that

⁵⁶ Mirnik, 1987, str. 91, br. 42.

⁵⁷ Šeparović, Pavlović, 2013, str. 457, Fig. 8.

⁵⁸ Tacitov antoninijan sa Smokovca čuva se u privatnoj zbirci.

⁵⁹ Radijat je novac od bakrene slitine koji je novčanom reformom uveo Dioklecijan, izjednačivši mu vrijednost s predreformskim antoninijanom. O tome vidjeti u: Kos, 1998, str. 303.

⁶⁰ Num je novac od bakrene slitine, težine 10,35, koji je uveden u optjecaj Dioklecijanovom novčanom reformom. O tome vidjeti u: Kos, 1998, str. 259.

⁵⁶ Mirnik, 1987, p. 91, no. 42.

⁵⁷ Šeparović, Pavlović, 2013, p. 457, Fig. 8.

⁵⁸ Antoninianus of Tacitus from Smokovac is kept in a private collection.

⁵⁹ Radiatus is a coin made of copper alloy introduced by Diocletian in a monetary reform, equalizing its value with the pre-reform antoninianus. More on this in: Kos, 1998, p. 303.

⁶⁰ Nummus is a coin made of copper alloy weighing 10.35 introduced by the Diocletian's monetary reform. More on this in: Kos, 1998, p. 259.

tipovima regularnoga novca,⁶¹ o čemu svjedoči i prikaz kristograma na jednome centenionalu (*centenionalis*)⁶² iz 334. (kat. br. 258). Brojni su resnički numizmatički nalazi iz razdoblja vladavine Konstantina I. Velikoga (307. – 337.). Osim u njegovo ime (kat. br. 223–226, 228–232, 238–240), novac je kovan za promidžbu cezara Krispa (kat. br. 233–234), Konstantina II. (kat. br. 227, 242, 244), Konstancija II. (kat. br. 235–237, 241, 243, 245–247, 250–251) i Delmacija (kat. br. 248–249). Tu su još primjerci s prikazima njegove majke Helene (kat. br. 256) i supruge Fauste (kat. br. 257). Osim carske obitelji na novcu su našle svoje mjesto i personifikacije grada Rima (kat. br. 258–259) te nove prijestolnice Konstantinopola (260–261). Nakon Konstantinove smrti 337. carski grimiz podijelili su njegovi sinovi Konstantin II. (337. – 340.), Konstant (337. – 350.) i Konstancije II. (337. – 361.). Kovnice su radile za svakoga od braće (kat. br. 266–293, 296, 301), a u nekima je emitiran i novac u spomen na njihova postumno deificiranoga oca (kat. br. 362–365). Nađeni su i komadi koji su iskovan u ime Julijana II. (kat. br. 295, 303, 307–308), cezara iz razdoblja samostalne vladavine Konstancija II.⁶³ S početka druge polovine 4. stoljeća novac je Magnencija (350. – 353.), uzurpatora sa zapada, ali, čini se, iskovan za njegova cezara Decencija (kat. br. 310). Ne posve jednak komad potječe iz obližnjega Trogira.⁶⁴ Jednim primjerkom zastupljen je car Vetranton (350.) (kat. br. 311). Zbog kratkotrajne vladavine njegov je novac rijedak. Ipak, u Dalmaciji je nađen na nizu lokaliteta. To su: Aserija,⁶⁵ Dubrovnik,⁶⁶ Hvar,⁶⁷ Ivoševci,⁶⁸ Novalja⁶⁹ i Senj.⁷⁰ Iz

was subsequently promoted on certain types of regular money,⁶¹ as evidenced by a depiction of Christogram on a *centenionalis*⁶² from the year 334 (cat. no. 258). A number of numismatic finds from Resnik date to the time of reign of Constantine the Great (307–337). Except in his name (cat. nos. 223–226, 228–232, 238–240), the coins were struck to promote the caesars Crispus (cat. nos. 233–234), Constantine II (cat. nos. 227, 242, 244), Constantius II (cat. nos. 235–237, 241, 243, 245–247, 250–251) and Dalmatius (cat. nos. 248–249). There are also examples with depictions of his mother Helena (cat. no. 256) and wife Fausta (cat. no. 257). Except for the royal family, coins bear depictions of personifications of the city of Rome (cat. nos. 258–259) and new capital Constantinople (260–261). After Constantine's death in 337, the throne was divided among his sons Constantine II. (337–340), Constans (337–350) and Constantius II (337–361). Mints struck coins for each of the brethren (cat. nos. 266–293, 296, 301), and some of them issued coins commemorating their posthumously deified father (cat. nos. 362–365). There were also examples struck for Julian II (cat. nos. 295, 303, 307–308), caesar from the period of individual reign of Constantius II.⁶³ Coin of the usurper from the west, Magnentius (350–353) dates to the beginning of the second half of the 4th century, but it seems it was coined during his caesar Decentius (cat. no. 310). Similar but not identical piece originates from nearby Trogir.⁶⁴ One example represents the Emperor Vetranton (350) (cat. no. 311) whose coins are rare due to brief reign. However they were found at a number of sites in Dalmatia: Asseria,⁶⁵ Dubrovnik,⁶⁶

⁶¹ RIC VII, str. 61–64.

⁶² U monetarni sustav centenional je uveo Konstantin I. Veliki da bi zamijenio num. O tome vidjeti u: Kos, 1998, str. 66–67.

⁶³ Zbog lošije očuvanosti neki resnički novac nije moguće točno opredijeliti, ali tipološki pripada također razdoblju Konstantinove dinastije (kat. br. 252–255, 294, 297–300). Nekoliko je komada (kat. br. 302, 304–306, 309) iskivano ili za Konstancija II. ili Julijanu II.

⁶⁴ Bonačić Mandinić, 2004b, str. 215–216, Cat. 22.

⁶⁵ Vetrantonianov novac od bakrene slitine promjera 23 mm i s reversnom legendom HOC SIGNO VICTOR ERIS čuva se u privatnoj zbirci.

⁶⁶ Ilkić, Topić, Peković, 2015, str. 6, kat. br. 11.

⁶⁷ Visković, Čingeli, Protulipac, 2017, str. 10–11, Sl. 5.

⁶⁸ Šeparović, 2003, str. 42, br. 325.

⁶⁹ Ilkić, 2007, str. 11. kat. br. 69.

⁷⁰ Dukat, Glavičić, 1975, str. 188–189, Sl. 46, 24.

⁶¹ RIC VII, pp. 61–64.

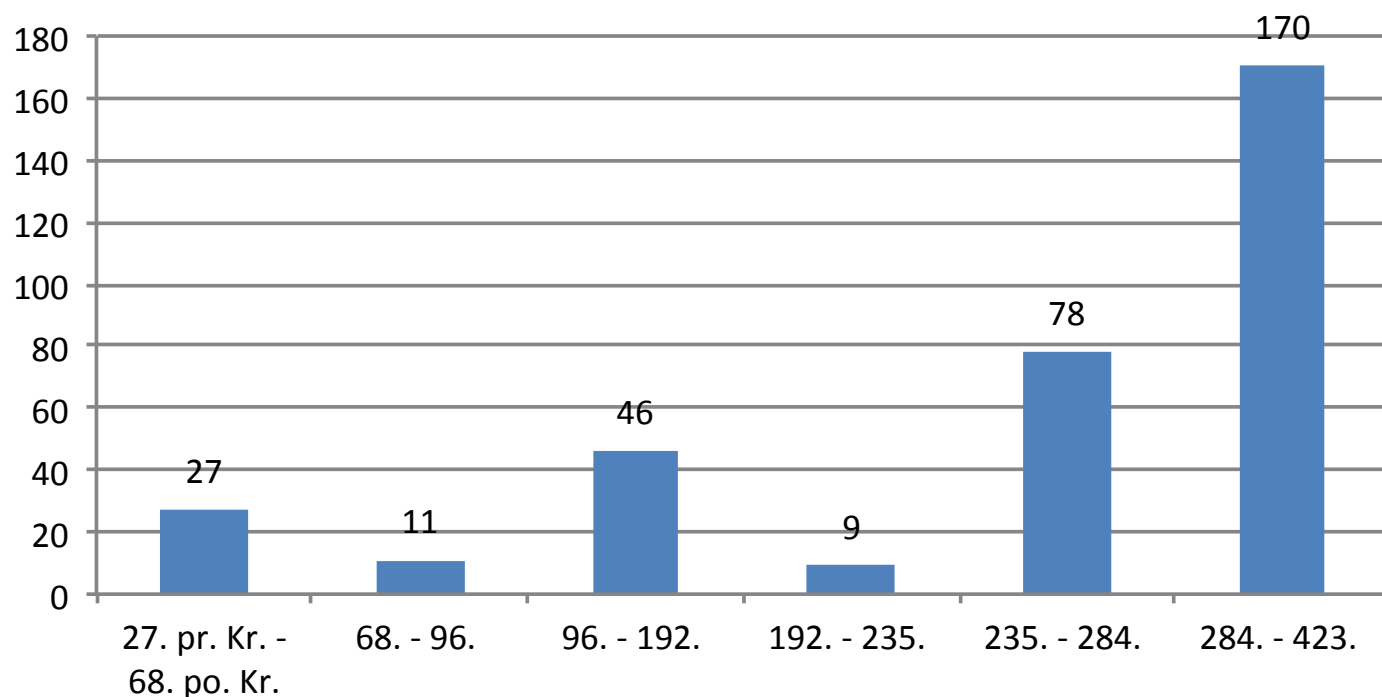
⁶² *Centenionalis* was introduced into the monetary system by Constantine I the Great to replace the nummus. More on this in: 1998, pp. 66–67.

⁶³ Due to poor preservation some coins from Resnik could not be determined exactly but in terms of typology they also belong to the period of Constantine's dynasty (cat. nos. 252–255, 294, 297–300). Several pieces (cat. nos. 302, 304–306, 309) were struck either for Constantius II or Julian II.

⁶⁴ Bonačić Mandinić, 2004b, pp. 215–216, Cat. 22.

⁶⁵ Vetranton's coin of copper alloy with diameter of 23mm and the reverse legend HOC SIGNO VICTOR ERIS is kept in a private collection.

⁶⁶ Ilkić, Topić, Peković, 2015, p. 6, cat. no. 11.

Grafikon 2. Zastupljenost rimskog carskog novca prema razdobljima
Graph 2. Share of Roman Imperial coins based on chronological periods

Resnika je još jedan ne baš česti numizmatički nalaz. Iskovan je za cara Prokopija (365. – 366.) (kat. br. 312). Novac toga uzurpatora s istoka potječe i iz Staroga Grada na Hvaru⁷¹ te sa Smokovca.⁷² S resničkoga područja veći je broj novčanih nalaza iz razdoblja Valentinijanove i Teodozijeve dinastije (kat. br. 313–372). Osim dva novca cara Honorija (393. – 423.) (kat. br. 372–373), među najmlađe spada i jedan primjerak s početka 5. stoljeća koji je iskovan za njegova brata, cara Arkadija (383. – 408.) (kat. br. 371).

Među ovdje prikazanim kasnoantičkim numizmatičkim nalazima je i novac iz jedne manje ostave. Otkrivena je 2007. tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja u zapadnome dijelu lokaliteta.⁷³ Sadrži 54 komada novca od

Hvar,⁶⁷ Ivoševci,⁶⁸ Novalja⁶⁹ and Senj.⁷⁰ Resnik provided another rare find struck during the reign of the Emperor Procopius (365–366) (cat. no. 312). Coins of this usurper from the east were also found in Stari Grad on the island of Hvar⁷¹ and in Smokovac.⁷² A number of numismatic finds from the period of reign of Valentinian and Theodosius were uncovered in Resnik (cat. nos. 313–372). The youngest finds are represented by two coins of the Emperor Honorius (393–423) (cat. nos. 372–373) and a specimen from the beginning of the 5th century struck during the reign of his brother Emperor Arcadius (383–408) (cat. no. 371).

Coins from a small hoard also belong to late antique numismatic finds from Resnik. It was discovered in 2007 during the rescue archaeological excavations in the

⁷¹ Prokopijev novac sadržavala je kasnoantička ostava koja je nađena na lokalitetu „Remetin vrt“. O tome vidjeti u: Bonačić Mandinić, 2017b, str. 274–275, br. 8.

⁷² Taj novac od bakrene slitine čuva se u privatnoj zbirci.

⁷³ Prema podacima Ivana Šute ostava je nađena u južnom profilu kvadranta 9, na dubini približno između 140 i 150 cm. U blizini su otkriveni ostatci ulice, jedine koja se sa sigurnošću može povezati s drugom fazom naselja. Sloj je bio blago ulegnut i dosta debeo. Tamnosmeđe je boje, s dosta komadića drvenoga ugljena. Iznad toga sloja nalazila se gomila sitnoga

⁶⁷ Visković, Cingeli, Protulipac, 2017, pp. 10–11, Fig. 5.

⁶⁸ Šeparović, 2003, p. 42, no. 325.

⁶⁹ Ilkić, 2007, p. 11. cat. no. 69.

⁷⁰ Dukat, Glavičić, 1975, pp. 188–189, Fig. 46, 24.

⁷¹ Coins of Procopius were found in the late antique hoard from the site of Remetin vrt. More on this in: Bonačić Mandinić, 2017b, pp. 274–275, no. 8.

⁷² This coin of copper alloy is kept in a private collection.

bakrene slitine (kat. br. 282, 295, 299–300, 303, 305–306, 316, 325, 328–329, 344–346, 349, 352, 356–358, 366–369, 491–521), od kojih približno polovicu nije moguće uže vremenski opredijeliti zbog loše očuvanosti i debljih naslaga nečistoće. Među determiniranim primjercima najstariji je centenional s reversnom legendom VICTORIAE DD AVGG Q NN iz razdoblja zajedničke vladavine Konstanta i Konstancija II. (kat. br. 282). Najmlađi komadi iz ostave pripadaju Teodozijevoj dinastiji. To je novac s reversnom legendom SALVS REIPUBLICAE koji je kovan između 388. i 402. Sudeći po njemu, taj skupni nalaz iz Resnika skriven je na prijelazu iz 4. u 5. stoljeće.

I na kraju, analiza resničke numizmatičke građe koja pripada Rimskom Carstvu ukazuje na kontinuitet optjecaja od početka julijevsko-klaudijske dinastije pa sve do prvoga desetljeća 5. stoljeća. Zastupljenost novca u pojedinim carskim razdobljima (Grafikon 2) vrlo je slična onoj s područja Liburnije.⁷⁴ Zapravo, vjerojatno je riječ o monetarnome obrascu koji je karakterističan za cijeli priobalni dio rimske provincije Dalmacije.

Zaključak

Na području Resnika (*Siculi*) (Karta 1) nađena je bogata i raznovrsna numizmatička građa podrijetlom iz helenističkoga svijeta, Rimske Republike i Rimskoga Carstva. Većina novca otkrivena je u arheološkim istraživanjima, a manjim su dijelom to i slučajni nalazi. Do sada su prikupljena ukupno 523 komada, od kojih je 373 moguće uže vremenski opredijeliti zbog bolje očuvanosti.

Iz predcarskoga su razdoblja 32 novčana nalaza (kat. br. 1–32, Grafikon 1). Pripadaju različitim monetarnim sustavima. Najstariji su iz 3. st. pr. Krista, a među njima brojnošću dominira novac Ise (kat. br. 4–11), što indicira na to da je helenističko lučko naselje u Resniku vjerojat-

---

kamena koja prati crtu staroga puta. Ispod je glinasti sloj koji se vezuje za prvu fazu naselja. Osim skupnoga nalaza novca, iz toga sloja potječe niz željeznih predmeta: 14 čavala, alka i nekoliko klinova.

⁷⁴ O preliminarnoj analizi zastupljenosti rimskoga carskog novca u Liburniji vidjeti u: Ilkić, 2018b, str. 45, Figure 2.

western part of the site.⁷³ It contains 54 coins made of copper alloy (cat. nos. 282, 295, 299–300, 303, 305–306, 316, 325, 328–329, 344–346, 349, 352, 356–358, 366–369, 491–521), half of which could not be dated owing to poor state of preservation and thick deposits of impurities. Among the dated finds a centenionalis with the reverse legend VICTORIAE DD AVGG Q NN is the oldest, dating from the joint reign of Constans and Constantius II (cat. no. 282). The youngest pieces from the hoard belong to the dynasty of Theodosius. These coins bear the legend SALVS REIPUBLICAE on the reverse. They were struck between 388 and 401 so therefore we can conclude that this hoard from Resnik was hidden at the transition from the 4th to 5th century.

Analysis of the numismatic finds from Resnik dating to the period of the Roman Empire suggests continuity of circulation from the beginning of the Julio-Claudian dynasty to the first decade of the 5th century. Presence of certain types of coins in separate imperial periods is very similar to the situation in the region of Liburnia.⁷⁴ Actually it was probably a monetary pattern that is characteristic of the entire littoral of the Roman province of Dalmatia.

Conclusion

Rich and diverse numismatic finds from the period of Hellenism and Roman Empire were found in the region of Resnik (*Siculi*) (Map 1). Most coins were unearthed in the archaeological excavations, and there are some stray finds. Total of 523 pieces have been collected thus far, 373 of which could be dated more precisely owing to better state of preservation.

---

⁷³ According to information from Ivan Šuta, the hoard was found in southern profile of quadrant 9, at a depth of ca. 150–140 cm. Remains of a street were discovered nearby, the only one that can definitely be associated with the second phase of the settlement. The layer was slightly concave and quite thick. It was dark brown, with a lot of charcoal pieces. Over this layer laid a heap of small rocks that followed the old road route. Under it was a clayey layer related to the first phase of the settlement. Except for the hoard, this layer yielded some iron objects: 14 nails, rings and some wedges.

⁷⁴ On preliminary analysis of the presence of the Roman Imperial coinage in Liburnia see in: Ilkić, 2018b, p. 45, Figure 2.

no bilo tvorevina grčke kolonije s Visa. Kako god bilo, na tome arheološkom lokalitetu uz zapadnu obalu Kaštelanskoga zaljeva otkrivena su dva vrlo rijetka isejska novca. Primjerak tipa glave Dioniza i Atene / grozd (kat. br. 11) tek je treći takav s poznatim mjestom nalaza. Još je zanimljiviji resnički komad s aversnim prikazom, čini se, glave Dioniza (Sl. 3, kat. br. 5), jer je vjerojatno riječ o do sada nepoznatome tipu isejskoga novca. S po jednim primjerkom zastupljene su Apolonija (kat. br. 1) i Dirahij (kat. br. 3), grčke kolonije s područja današnje Albanije te grad Sikion (kat. br. 12) na Peloponezu. Jedan komad možda potječe iz tesalske Tebe (kat. br. 13). Slijedi novac iz južne Italije, a iskovan je u apulskome gradu Arpi (kat. br. 2). Jedan resnički numizmatički nalaz podrijetlom je iz zapadnoga Sredozemlja. To je novac hispanskoga grada pod imenom *Kelse* (kat. br. 14), prvi takav s područja Hrvatske. Iz predcarskoga je razdoblja još i različit novac Rimske Republike (kat. br. 15–32). Među determiniranim je najstariji as iz 155. pr. Krista (kat. br. 15), a najmlađi su denari iz razdoblja drugoga trijumvirata (kat. br. 30–32).

Rimskome Carstvu pripada 341 vremenski uže opredijeljeni numizmatički nalaz (kat. br. 33–373, Grafikon 2). Otkriven je novac svih careva julijevsko-klaudijske dinastije (kat. br. 33–59), među kojim je najstariji Augustov as, iskovan u Rimu 15. pr. Krista (kat. br. 33). Iz razdoblja građanskoga rata koji se rasplamsao nakon Neronove smrti Galbin je dupondij (kat. br. 60). Slijedi novac svih triju careva dinastije Flavijevaca (kat. br. 61–70). Antoninska dinastija zastupljena je novčanim nalazima različitih nominala od bakrene slitine i srebra (kat. br. 71–115). Među njima je i jedan provincijalni komad podrijetlom iz Aleksandrije (kat. br. 102). Nađen je i novac careva iz dinastije Severa (kat. br. 116–124), gdje se izdvaja jedan provincijalni iz lidijskoga grada pod imenom *Hypaepa* (kat. br. 118) te krivotvorina iskovana prema denaru cara Aleksandra Severa (kat. br. 121). Razdoblju tzv. vojničkih careva pripada podosta novca (kat. br. 125–174). Jedan od njih je i antoninijan cara Voluzijana (Sl. 4, kat. br. 133) koji je iskovan s pomoću reversnoga kalupa vjerojatno još iz vremena vladavine Gordijana III. S resničkoga je područja i novac uzurpatora sa zapada Viktorina (kat. br. 175). Veći broj antoninijana datira iz kasnoga principata, odnosno

Thirty two numismatic finds date to the pre-Imperial period (cat. nos. 1–32, Graph 1). They belong to different monetary systems. The earliest examples date to the 3rd century BC, currency of Issa being the most dominant in terms of quantity (cat. nos 4–11) indicating that the Hellenistic harbour settlement in Resnik was probably founded by the Greek colony from the island of Vis. In any case two very rare Issaeian coins were discovered at this site. The example of the type heads of Dionysus and Athena/ bunch of grapes (cat. no. 11) is only third such example with known findspot. Another even more interesting example from Resnik bears the depiction of Dionysus on the reverse (Fig. 3, cat. no. 5) as this is probably Issaeian money that has not been known so far. Apollonia (cat. no. 1) and Dyrrachium (cat. no. 3), Greek colonies from the area of present-day Albania are represented by one coin each as well as the city of Sykion (cat. no. 12) in Peloponnesus. One piece might be associated with Thebes in Thessaly (cat. no. 13). Southern Italy is represented by a coin struck in the Apulian town of Arpi (cat. no. 2). One numismatic find from Resnik originates from the western Mediterranean, more precisely Hispanic town of *Kelse* (cat. no. 14), first of the kind from the territory of Croatia. Various coins from the period of the Roman Republic also date to the pre-Imperial period (cat. nos. 15–32). Among pieces with certain dating the earliest coin was minted in 155 BC (cat. no. 15), and the latest finds are the denarii from the Second Triumvirate (cat. nos. 30–32).

Three hundred and forty one numismatic finds that have been dated with certainty belong to the Roman Empire (cat. nos. 33–373, Graph 2). Coins of all Julio-Claudian emperors were found (cat. nos. 33–59), with Augustus' as struck in Rome as the oldest specimen (cat. no. 33). Galba's dupondius (cat. no. 60) dates to the period of the civil war flaring up after Nero's death. All three emperors of the Flavian dynasty are represented by their coins (cat. nos. 61–70). The Antonine dynasty is represented by coins in different denominations made of copper alloy and silver (cat. nos. 71–115) including a provincial coin from Alexandria (cat. no. 102). There were also coins of the Severan dynasty (cat. nos. 116–124), such as a provincial example from the Lydian town of *Hypaepa* (cat. no. 118) and a forgery struck after the denarius of

iz razdoblja od Aurelijana pa do Karina (kat. br. 176–202). Vremenski slijedi vrlo brojna kasnoantički novac (kat. br. 203–373), od kojeg su 54 komada iz skupnoga nalaza (kat. br. 282, 295, 299–300, 303, 305–306, 316, 325, 328–329, 344–346, 349, 352, 356–358, 366–369, 491–521). Najmlađa su tri pojedinačno nađena primjerka. Osim dva Honorijeva novca (kat. br. 372–373), tu je još i jedan Arkadijev s početka 5. stoljeća (kat. br. 371).

Ovdje prikazana numizmatička građa svjedoči o kontinuitetu optjecaja novca na području Resnika u trajanju od približno sedam stoljeća te će vjerojatno i ubuduće biti predmet znanstvenih istraživanja.

Zahvale

Suglasnost za objavu numizmatičke građe iz arheoloških istraživanja u Resniku, kao i svu potrebnu dokumentaciju, dobio sam od muzejske savjetnice Ivanke Kamenjarin i višega kustosa Ivana Šute, ravnatelja Muzeja grada Kaštela. Za istu potrebu Ivo Svilan mi je velikodušno ustupio resničke slučajne nalaze novca iz njegove privatne zbirke. Mnogi su mi pomogli nizom korisnih savjeta i teško dostupnom literaturom. To su: Jasmina Anić, Tomislav Bilić, Igor Borzić, Anamarija Bralić, Andrew Burnett, Martina Čelhar, Ivo Dragičević, Pero Kožul, Anamarija Kurilić, Zvonko Liović, Catharine Lorber, Ivan Mirnik, Miroslav Nađ, Tomislav Šeparović, Lucijana Šešelj, Paolo Visonà i Dario Vujević. Svima njima najljepše zahvaljujem na ukazanom povjerenju i darovanoj dobroti.

the Emperor Alexander Severus (cat. no. 121). Period of “soldier emperors” is presented by a rather big amount of money (cat. nos. 125–174). One of them is an antoninianus of the Emperor Volusian (Fig. 4, cat. no. 133) struck by using reverse mold probably from the time of Gordian III. A coin of the Emperor Victorinus (269–271) (cat. no. 175), a usurper from the west, also belongs to the numismatic finds from Resnik. A number of antoniniani date to the Late Principate, i.e. period from Aurelian to Carinus (cat. nos. 176–202). Late antique coins are very numerous (cat. nos. 203–373), fifty four of which are from a hoard (cat. nos. 282, 295, 299–300, 303, 305–306, 316, 325, 328–329, 344–346, 349, 352, 356–358, 366–369, 491–521). Three individual finds are the youngest and they include two coins of the Emperor Honorius (cat. nos. 372–373) and a specimen of Arcadius from the beginning of the 5th century (cat. no. 371).

Numismatic finds presented here testify to circulation of coins in the region of Resnik for nearly seven centuries and they will probably continue to be a subject of scientific research.

Acknowledgments

Museum advisor Ivanka Kamenjarin and senior curator Ivan Šuta, director of the Museum of the Town of Kaštela have given me the approval to publish numismatic finds recovered in the archaeological research in Resnik. Ivo Svilan showed exceptional generosity when he offered me stray finds of coins from Resnik from his private collection to complement this publication. A number of people helped me with their valuable advice or by acquiring hardly available literature: Jasmina Anić, Tomislav Bilić, Igor Borzić, Anamarija Bralić, Andrew Burnett, Martina Čelhar, Ivo Dragičević, Pero Kožul, Anamarija Kurilić, Zvonko Liović, Catharine Lorber, Ivan Mirnik, Miroslav Nađ, Tomislav Šeparović, Lucijana Šešelj, Paolo Visonà and Dario Vujević. I would like to express my sincere gratitude to all of them.

Katalog

- 1 Apolonija (*Apollonia*), 3. – sredina 1. st. pr. Kr., AE, 18,5 mm, 6,79 g, 3 h, SNG München, Part 12, 325.
Av. Glava Artemide, udesno.
Rv. ΑΠ[Ο]ΛΛ[Ω]ΝΙΑΤΑΝ u vijencu s tronošcem u središtu.
Resnik. Privatna zbirka Ive Svilana.

- 2 Apulija, *Arpi*, približno 3. st. pr. Kr., AE, 22,5 mm, 7,26 g, 5 h, SNG Cop 603–605, SNG Milano III, 2–13.
Av. [---]. Zeusova glava, ulijevo.
Rv. Vepar, udesno. U odsječku [ΑΡΠΑΝΩΝ].
Resnik, 8. 5. 2007., S II, Kv. 35, SJ 9 a, V 67, N 131. Muzej grada Kaštela, inv. 3768.

- 3 Dirahij (*Dyrrhachium*), 250. – 30. pr. Kr., AE, 18,5 mm, 3,98 g, 2 h, Gjongecaj, 2007, serija XXXVII.
Av. Ovjenčana glava Zeusa, udesno.
Rv. U središtu vijenca je tronožac, desno ΓΑΙΟΥ, lijevo ΔΥΡ.
Resnik, 1. 4. 2009., ES, SJ 9. Muzej grada Kaštela, inv. 4603.

- 4 Isa (*Issa*), 3. st. pr. Kr., AE, 21 mm, 6,74 g, Brunšmid, 1998, br. 10.
Av. Glava Atene, udesno.
Rv. Koza, udesno. Gore [---].
Resnik, 20. 8., 2007., Kv. 19, SJ 43, V 100, N 246.
Muzej grada Kaštela, inv. 3767.

- 5 Isa (*Issa*), 3. st. pr. Kr., AE, 22 mm, 3,92 g, 11 h, Brunšmid, 1998, (?).
Av. Glava, udesno.
Rv. Koza, ulijevo. Gore ΙΣ.
Resnik, more, helenistička luka.
Muzej grada Kaštela.

Bibliografija / Bibliography

- Bonačić Mandinić, M., 2004a
The coin finds at Ploča promontory, *I Greci in Adriatico*, 2, *Hesperia* 18, Roma, str. 151-161.
- Bonačić Mandinić, M., 2004b
Nouvelles découvertes monétaires à Trogir (Dalmatie), *Bibliothèque de l'Antiquité Tardive*, 5/2004 = *Mélanges d'Antiquité Tardive. Studiola in honorem Noël Duval*, 5, Turnhout, str. 209-216.
- Bonačić Mandinić, M., 2011
Antički novac, u: *Antički Sikuli*. Katalog izložbe, Kaštela, str. 133-143.
- Bonačić Mandinić, M., 2013
Grčki i italski novac s Palagruže, *Diadora*, 26-27, Zadar, str. 351-379.
- Bonačić Mandinić, M., 2017a
Novac, in: E. Marin et alii, *Forum Naronitanum*, Vid, str. 366-389.
- Bonačić Mandinić, M., 2017b
Ostava kasnoantičkog novca s lokaliteta "Remetin vrt", u: J. Jeličić Radonić, H. Göricke-Lukić, I. Mirnik, *Faros III. Grčki, grčko-ilirski i rimski novac*, Split, str. 273-287.
- Brunšmid, J. 1998
Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji, Priredila i prevela s njemačkog jezika Maja Bonačić Mandinić, Split.
- Brusić, Z., 1990
Resnik kod Kaštel Novog; helenističko pristanište, *Arheološki pregled*, 29 (1988), Ljubljana, str. 117-119.
- Brusić, Z., 2004
Resnik-hidroarheološka istraživanja (katalog izložbe), Kaštela.
- Brusić, Z., 2006
Kaštel Štafilic - Resnik, u: *Hrvatski arheološki godišnjak*, 2/2005, Zagreb, str. 358-360.
- Brusić, Z., 2008
Underwater excavation of the hellenistic harbour of Siculi in Resnik near Split, *Proceedings of the 13th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists (Zadar, Croatia, 18-23 September 2007)*, ur.: Irena Radić Rossi i Andrzej Pydyn, Zagreb, str. 167-176.
- Callegarin, L., Harif, F.-Z., 2000
Ateliers et échanges monétaires dans le 'Circuit du Détroit', in: *Los Cartagineses y la monetización del Mediterráneo occidental*, *Anejos de AEstPA*, XXII, MP. García-Bellido, L. Callegarin (eds), Madrid, str. 23-42.
- Crawford, M. H., 1985
Coinage and Money under the Roman Republic. Italy and Mediterranean Economy, London.
- Čelhar, M., Gluščević, S., Ilkić, M., 2007
Numizmatički nalazi iz antičke nekropole na području Trgovinskog centra relja u Zadru, *Diadora*, 22, Zadar, str. 7-68.
- Čelhar, M., Ilkić, M., 2018
Finds of Hispanic coins from the eastern Adriatic and its hinterland, *24th EAA Annual Meeting (Barcelona, 2018) - Abstract Book Volume I*, Barcelona, str. 118.
- Čelhar, M., Ilkić, M., 2019
Nalazi hispanškoga novca s istočne jadranske obale i iz njezina zaleđa, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 112, Split. (U tisku).
- Dukat, Z., Glavičić, A., 1975
Numizmatičke vijesti iz Senja i okolice, *Senjski zbornik* 6, Senj, str. 167-198.
- Dukat, Z., Mirnik, I., 2017
Katalog rimskog novca s arheoloških istraživanja Farosa, u: J. Jeličić Radonić, H. Göricke-Lukić, I. Mirnik, *Faros III. Grčki, grčko-ilirski i rimski novac*, Split, str. 253-272.
- FGrH
FGrH = F. Jacoby, *Fragmente der griechischen Historiker*, Berlin, 1923.
- García-Bellido, M.a P., Blázquez, C., 2001
Diccionario de cecas y pueblos hispánicos, Vol. II: Catálogo de cecas y pueblos, Madrid.
- Gjongecaj, S., 2007
Le trésor de Lleshan (Elbasan), *Revue numismatique*, 163, Paris, str. 101-140.
- Ilkić, M., 2007
Rimski novac s područja Novalje, Grad Novalja, Arheološki muzej u Zadru i Muzej antičkog stakla u Zadru, Novalja - Zadar.
- Ilkić, M., 2008
Rimski Cornacum u svijetlu numizmatičkih nalaza / Roman *Cornacum* in the Light of the Numismatic Evidence, *Zbornik radova 5. međunarodnog numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Rijeka, str. 51-75.
- Ilkić, M., 2018a
Lički nalazi farskog i isejskog novca / Finds of coins of Pharos and Issa from the Lika region, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 111, Split, str. 57-66.
- Ilkić, M., 2018b
Numismatic finds from the area of the workshop of Sextus

- Metillius Maximus in Crikvenica, in: *Pottery Production, Landscape and Economy of Roman Dalmatia. Interdisciplinary approaches*, ur.: Goranka Lipovac Vrkljan, Ana Koneštra, Archaeopress Roman Archaeology 47, Oxford, str. 44-49.
- Ilkić, M., Čelhar, M., 2017
South-Liburnian pre-imperial numismatic finds from Southern Italy and Sicily, in: *Proceedings of the XV International Numismatic Congress 1*, Taormina 2015, M. Caccamo Caltabiano (ed.), Roma - Messina, str. 489-492.
- Ilkić, M., Čerina, I., Čerina, S., 2014
Novac iz Bukovice od 3. stoljeća prije Krista do 68. godine poslije Krista, *Zbornik radova 7. međunarodnoga numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Rijeka, str. 65-75.
- Ilkić, M., Meštrov, M., 2007
Nalazi rimskog novca iz Pakoštana, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 40, Zagreb, str. 339-346.
- Ilkić, M., Šešelj, L., 2017
Noviji nalazi grčko-ilirskog novca s područja sjeverne Dalmacije / Recent finds of Graeco-Illyrian coins from northern Dalmatia, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatin-sku*, 110 - 1, Split, str. 281-302.
- Ilkić, M., Šuta, I., 2017
Pregled antičkih numizmatičkih nalaza s područja Resnika, *Okolica Kaštelanskog zaljeva u prošlostim*. Znanstveni skup Hrvatskog arheološkog društva, Kaštela 2.-6. listopada 2017. Program i sažeci, Kaštela, str. 11-12.
- Ilkić, M., Topić, N., Peković, Ž., 2015
Numizmatički nalazi s arheoloških istraživanja u povijesnom dijelu Dubrovnika, *Analiza Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 53/1, Dubrovnik, str. 1-30.
- Kamenjarin, I., 2011
Povijest istraživanja, u: *Antički Sikuli*. Katalog izložbe, Kaštela, str. 9-18.
- Kos, P., 1998
Leksikon antičke numizmatike, Zagreb.
- Mirnik, I., 1987
Nalazi starog novca u Benkovcu i okolici, *Benkovački kraj kroz vjekove*. Zbornik I, ur. J. Medini, Benkovac, str. 83-100.
- Mirnik, I., 2009
Numizmatički nalazi s Bribirske glavice, *Studia Varvariana*, Vol. I, Zagreb-Motovun, str. 131-151.
- Mirnik, I., Kapetanić, N., 2019
Nalazi starog novca sa Sokolgrada, Dubrovnik.
- Miškec, A., 2002
Die Fundmünzen der römischen Zeit in Kroatien, Abteilung XVIII, Istrien, Mainz.
- Patsch, K., 1900
Rimska mjesta po Imotskom polju, *Glasnik Zemaljskog muzeja*, 12, Sarajevo, str. 295-344.
- RIC I*
RIC I = C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. I, London, 1984.
- RIC II*
RIC II = H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. II, London, 1968.
- RIC III*
RIC III = H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. III, London, 1930.
- RIC IV, 1*
RIC IV, 1 = H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. IV, Part 1, London, 1936.
- RIC IV, 2*
RIC IV, 2 = H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. IV, Part 2, London, 1938.
- RIC IV, 3*
RIC IV, 3 = H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. IV, Part 3, London, 1949.
- RIC V, 1*
RIC V, 1 = P. H. Webb, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. V, Part 1, London, 1927.
- RIC V, 2*
RIC V, 2 = P. H. Webb, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. V, Part 1, London, 1968.
- RIC VI*
RIC VI = C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. VI, London, 1967.
- RIC VII*
RIC VII = P. M. Bruun, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. VII, London, 1966.
- RIC VIII*
RIC VIII = J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. VIII, London, 1981.
- RIC IX*
RIC IX = J. W. E. Pearce, R. A. G. Carson, C. H. V. Sutherland, H. Mattingly, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. IX, London, 1951.

- RIC X
RIC X = J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. X, London, 1994.
- Ripollès, P. P., Abascal, J. M., 2000
Monedas hispánicas, Madrid.
- RRC 2008
RRC = M. H. Crawford, *Roman Republican Coinage I - II*, Cambridge University Press, Cambridge.
- SNG Cop Greece: Thessaly to Aegean Islands Sylloge
Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum, Vol. 3, Greece: Thessaly to Aegean Islands, New Jersey.
- SNG Cop, Italy - Sicily
Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal collection of Coins and Medals Danish National Museum, Vol. 1. Italy - Sicily, New Jersey.
- SNG Cop, Lydia Sylloge
Nummorum Graecorum, Copenhagen. The Royal Collection of Coins and Medals. Danish National Museum. Volume 5, Ionia, Caria and Lydia (Parts 22 - 28). New Jersey, 1982.
- SNG Cop, Spain - Gaul
Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum, Spain - Gaul, 1979.
- SNG Dreer, Spanien-Gallien-Keltenländer
Sylloge nummorum graecorum. Klagenfurt. Landesmuseum für Kärnten. Sammlung Dreer. Part 2: Spanien - Gallien - Keltenländer (Spain - Gaul - Celtic countries), 1984.
- SNG Milano, Aegyptus
Sylloge Nummorum Graecorum, Italia. Milano. Civiche Raccolte Numismatiche, Vol. XIII. Aegyptus, Part 2: Octavianus Augustus - Lucius Verus, 1991.
- SNG Milano, Campania - Calabria
Sylloge nummorum graecorum, Italia. Milano, Civiche Raccolte Numismatiche. Vol. III - Campania - Calabria, Milano, 1989.
- SNG München, Thessalien - Illyrien - Epirus - Korkyra
Sylloge nummorum graecorum. Munich, Staatliche Münzsammlung, Part 12: Thessalien - Illyrien - Epirus - Korkyra NR. 1 - 701, 2007.
- Šeparović, T., 2003
Zbirka rimskog novca u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika. Katalozi i monografije 15, Split.
- Šeparović, T., 2009
Osvrt na legijske denare Marka Antonija s posebnim naglaskom na nalaze toga novca u sjevernoj Dalmaciji, *Archaeologia Adriatica*, Vol. 2 No. 1, Zadar, str. 269-274.
- Šeparović, T., 2011
Novac s Garduna u Muzeju Cetinske krajine, u: *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini, Radovi kolokvija Rimska vojska u procesu romanizacije provincije Dalmacije, Sinj, 10.-13. listopada 2006., Izdanja Hrvatskog arheološkog društva*, 27, Zagreb, str. 49-67.
- Šeparović, T., 2017
Numizmatički nalazi, u: *Tilurium IV. Arheološka istraživanja 2007.-2010. godine*, Zagreb, str. 359-380.
- Šeparović, T., Pavlović, A., 2013
Project Tilurium - Coin Finds, *Radovi XVII. ROMEC-a. Rimska vojna oprema u pogrebnom kontekstu*, Zagreb, str. 455-462.
- Šuta, I., 2011a
Organizacija i arhitektura naselja iz 2. i 1. st. pr. Kr., u: *Antički Sikuli*. Katalog izložbe, Kaštela, str. 31-38.
- Šuta, I., 2011b
Organizacija i arhitektura druge faze naselja (1.-5. st. po. Kr.), u: *Antički Sikuli*. Katalog izložbe, Kaštela, str. 39-43.
- Šuta, I., 2011c
Istraživanja na incidentnom preljevu, u: *Antički Sikuli*. Katalog izložbe, Kaštela, str. 45-53.
- Visković, E., Cingeli, N., Protulipac, I., 2017
Pet godina arheologije na Hvaru. *Arheološka istraživanja 2012.-2017.*, Hvar.
- Visonà, P., 1996
The Chronology of Issa's Early Hellenistic Coinage, *1. međunarodni numizmatički kongres u Hrvatskoj*, Zbornik radova, Opatija, str. 149-160.
- Visonà, P., 2017
Rethinking the coinage of Issa, a Greek island polity, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 110 - 1, Split, str. 193-232.
- Warren, J. A. W., 1983
The Autonomous Bronze Coinage of Sicyon (Part 1), *The Numismatic Chronicle*, 143, London, str. 23-56.